

**ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ**

«ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ»

**ΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΒΙΝΤΕΟ ΩΣ ΜΟΥΣΙΚΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ
ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΣΤΗ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΜΙΑ
ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ**

**Μαρία Λυδία Καραθανάση
M2016070**

Επιβλέποντες Καθηγητές: κ. Εμμανουήλ Μηνάς και κα Ντούρου Μαρία

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου,
ως μέρος των απαιτήσεων για την ολοκλήρωση του προπτυχιακού κύκλου σπουδών με
Κατεύθυνση Μουσικής Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας της Μουσικής

Κέρκυρα, Ιούνιος 2022

ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

«ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ»

**ΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΒΙΝΤΕΟ ΩΣ ΜΟΥΣΙΚΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ
ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΣΤΗ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΜΙΑ
ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ**

Μαρία Λυδία Καραθανάση

Επιτροπή αξιολόγησης:

1. κ. Εμμανουήλ Μηνάς

2. κα Ντούρου Μαρία

3. κα Ακογιούνογλου Μίτση

Κέρκυρα, Ιούνιος 2022

Τίτλος: Το μουσικό βίντεο ως μουσικοπαιδαγωγικό εργαλείο στη Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση:
μια πολυπολιτισμική προσέγγιση

© 2022 Μαρία Λυδία Καραθανάση

ALL RIGHTS RESERVED

Απαγορεύεται η δημοσίευση και η ολική ή μερική ή περιληπτική αναπαραγωγή ή αναδημοσίευση κατά παράφραση ή διασκευή του υλικού αυτής της έκδοσης και η με οποιοδήποτε τρόπο αναπαραγωγή (φωτοτυπία, ηλεκτρονική ή μηχανική αναπαραγωγή, καταγραφή σε ηλεκτρονικό σύστημα ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο), σύμφωνα με τον νόμο 2121/93 και τους λοιπούς κανόνες Δικαίου περί Πνευματικής ιδιοκτησίας χωρίς την έγγραφη άδεια του/της συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του/της συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος (Ν.5343/32 αρ.202 παρ.2).

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την καθηγήτρια κα Ακογιούνογλου Μίτση, επίκουρη καθηγήτρια μουσικοθεραπείας στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου, καθώς και πιστοποιημένη μουσικοθεραπεύτρια, για την αμέριστη βοήθεια και καθοδήγηση που μου κατέθεσε σε όλο το διάστημα της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας. Ακόμα, θα ήθελα να ευχαριστήσω, μέσα από την καρδιά μου, την μητέρα και τα αδέρφια μου για την τεράστια στήριξη, πίστη και αγάπη τους στο έργο μου. Σημαντικό ρόλο, για να καταφέρω να υλοποιήσω και να εφαρμόσω την έρευνά μου, έπαιξαν οι φίλοι και οι συγγενείς μου, που χωρίς τη δύναμη και την ενέργειά τους δεν θα γινόταν τίποτα. Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω τη φίλη μου Μαρία που με βοήθησε με τις συμβουλές της και τη γνώση της στη δημιουργία και το μοντάρισμα του διαπολιτισμικού μουσικού βίντεο. Τέλος, οφείλω να ευχαριστήσω τους επιβλέποντες καθηγητές, κα Ντούρου Μαρία και κ. Εμμανουήλ Μηνά, που ανέλαβαν να με βοηθήσουν και να με συμβουλέψουν στην έρευνά μου, γιατί χωρίς τη συνεργασία τους δεν θα ήταν δυνατή η πραγματοποίηση και η ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας.

Το μουσικό βίντεο ως μουσικοπαιδαγωγικό εργαλείο στη Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: μια πολυπολιτισμική προσέγγιση

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα επιδιώκει να αναδείξει τη χρησιμότητα του μουσικού βίντεο, ως διδακτικό εργαλείο για τους μαθητές στο μάθημα της μουσικής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, το οποίο επικεντρώνεται στην παροχή πλούσιων μουσικών εμπειριών και δεξιοτήτων μέσω ενός πολυπολιτισμικού μουσικού πλουραλισμού. Πιο συγκεκριμένα, η παρούσα εργασία διερευνά την αξιοποίηση του μουσικού βίντεο σε συνδυασμό με τις νέες τεχνολογίες ως εκπαιδευτικού μοντέλου και πρακτικής που μπορεί να εφαρμοστεί στο μάθημα της μουσικής για να οδηγήσει στην αποδοχή του «άλλου». Επιπλέον στόχος της μελέτης είναι να προτείνει ένα εκπαιδευτικό εργαλείο συμπερίληψης της πολιτισμικής ετερογένειας των μαθητών στα σχολεία και να βοηθήσει τους μαθητές στην ενίσχυση της κοινωνικής και πολιτισμικής τους ταυτότητας, της κριτικής τους σκέψης και να καλλιεργήσουν την αισθητική τους μέσω της εμπλοκής τους με τη μουσική. Επομένως, είναι σημαντικό να διερευνηθούν καινούργιοι τρόποι διδασκαλίας στο μάθημα της μουσικής, ενσωματώνοντας τη χρήση των ψηφιακών μουσικών προγραμμάτων, τη πολυτροπικότητα στη μαθησιακή διαδικασία, τις καινοτόμες μουσικές δραστηριότητες, προκειμένου να ενθαρρυνθεί πολυδιάστατα η μουσική εμπειρία και μάθηση. Προτείνοντας ιδέες, συνεργατικές προσεγγίσεις και μουσικά πολιτισμικά φίλτρα στους μαθητές διαμορφώνεται μία εκπαιδευτική διαδικασία μουσικής πολυφωνίας. Ακολουθώντας σχεδιασμό ποιοτικής έρευνας πραγματοποιήθηκε μία εκπαιδευτική εφαρμογή με παιδαγωγικό στόχο τη δημιουργία ενός διαπολιτισμικού μουσικού βίντεο στην ΣΤ΄ τάξη Δημοτικού Σχολείου, και ειδικότερα σε ένα πολυπολιτισμικό τμήμα.

Λέξεις κλειδιά: διαπολιτισμική εκπαίδευση, μουσικό βίντεο, νέες τεχνολογίες, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, μουσική εκπαίδευση

The music video as a music pedagogical tool in Primary Education: a multicultural approach

ABSTRACT

The purpose of this study is to highlight the use of music videos, as a teaching tool for students taking music classes in primary school, which focuses on having a rich musical experience and enhance skills through multicultural musical pluralism. More specifically, this paper explores the use of music video in combination with new technologies as an educational model and practice that can be applied to music lessons to lead to the acceptance of the "other". In addition, the aim of the study is to propose an educational tool for the inclusion of students' cultural heterogeneity in schools and to help students strengthen their social and cultural identity, critical thinking and cultivate their aesthetics through their involvement with music. It is therefore important to explore new ways of teaching in music lessons, integrating the use of digital music programs, multimodality in the learning process, innovative musical activities, in order to encourage multidimensionally the musical experience and learning. By proposing ideas, collaborative approaches and musical cultural filters to students, an educational process of musical pluralism is formed. Following the design of qualitative research, an educational application was carried out with the pedagogical aim of creating an intercultural music video in the sixth grade of primary school, and more specifically in a multicultural department.

Key words: intercultural education, music video, new technologies, Primary Education, music education

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
ABSTRACT.....	5

Α' ΜΕΡΟΣ: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
1. Άτυπη μάθηση και πολυτροπικότητα στο μάθημα της μουσικής.....	8
1.1. Τυπικά και άτυπα πρότυπα μουσικής διδασκαλίας-μάθησης.....	9
1.2. Μουσικοπαιδαγωγικές προσεγγίσεις διδασκαλίας στο μάθημα της μουσικής στο Δημοτικό.....	11
1.3. Η Πολυτροπικότητα ως παιδαγωγικό εργαλείο στη μουσική εκπαίδευση.....	13
2. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση.....	14
2.1. Διαπολιτισμική διδακτική προσέγγιση στη Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.....	15
2.2. Μουσική διδασκαλία με στοιχεία πολυπολιτισμικού προτύπου στο Δημοτικό.....	16
2.3. Προτάσεις και στόχοι διδασκαλίας στο μάθημα της μουσικής για διατήρηση του πολυπολιτισμικού προφίλ της τάξης.....	17
3. Νέες τεχνολογίες και μουσική διδασκαλία στη Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.....	19
3.1. Το μουσικό βίντεο στο μάθημα της μουσικής στη πολυπολιτισμική τάξη στη Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.....	20
3.2. Η συμβολή του μουσικού βίντεο στη Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.....	22
3.3. Προτάσεις εφαρμογής του μουσικού βίντεο στο μάθημα της μουσικής.....	23

Β' ΜΕΡΟΣ: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

4. Μεθοδολογία.....	30
4.1. Ερευνητική Μεθοδολογία.....	30
4.2. Δειγματοληψία.....	31
4.3. Τρόποι Συλλογής Δεδομένων	31
4.4. Τρόπος Ανάλυσης Δεδομένων.....	32
4.5. Άδειες και Ηθική/Δεοντολογία.....	33
4.6. Εγκυρότητα και αξιοπιστία έρευνας.....	33
4.7. Περιορισμοί της έρευνας.....	33
5. Ανάλυση Δεδομένων.....	34
5.1. Μουσική Εμπειρία: «Μου άρεσε το τραγούδι το οποίο φτιάξαμε».....	34
5.2. Μουσική Σύνθεση: «Το φτιάξαμε με δικές μας ιδέες».....	35
5.3. Διδακτική Προσέγγιση: «Δουλέψαμε όλοι μαζί σαν μία ομάδα».....	36
5.4. Κριτική Στάση: «Ήταν ένα τραγούδι που είχε νόημα».....	36
5.5. Ατομικό Βίωμα: «Πρωτόγνωρο», «Φανταστικό», «Μοναδικό».....	37
5.6. Κοινωνική Διάσταση: «Ένα τραγούδι που θα αφορά την ειρήνη κι όχι τον πόλεμο».....	38
6. Δημιουργία Μουσικού Βίντεο.....	38
7. Συζήτηση και Αναστοχασμοί	40
 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	 42

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα Α: Έντυπο Συναίνεσης Γονέων

Παράρτημα Β: Παρτιτούρες

Παράρτημα Γ: Σενάριο Μαθημάτων

Παράρτημα Δ: Μεταγραφή Ομάδας Εστίασης

Α' ΜΕΡΟΣ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Εισαγωγή

Ζούμε σε μία εποχή που συμβαίνουν ραγδαίες εξελίξεις και αλλαγές στον κοινωνικό, οικονομικό και πολιτισμικό τομέα, απόρροια του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης και της οικονομικής κρίσης, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται μεγάλες ροές μεταναστών και προσφύγων, οι οποίοι αναζητούν καλύτερες συνθήκες ζωής και συμβίωσης. Αυτά τα γεγονότα φαίνεται να έχουν αντίκτυπο στην μουσική εκπαίδευση και στην κοινωνία, αναδεικνύοντας ένα διαφορετικό μοντέλο διδασκαλίας-μάθησης, το διαπολιτισμικό, καταργώντας το μονοπολιτισμικό μοντέλο που επικρατούσε στο εκπαιδευτικό περιβάλλον τα προηγούμενα χρόνια (Κεσίδου, 2008). Η διαπολιτισμική μουσική εκπαίδευση αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την αξιοποίηση και διάδοση των μουσικών πολιτισμών κάθε σημείου στον πλανήτη, αλλά κυρίως επικεντρώνεται στη μουσική καλλιέργεια και αισθητική των μαθητών, στην ανακάλυψη διαφορετικών στυλ και ειδών μουσικής και στην αποδοχή της διαφορετικότητας (Θεοδωρίδης, 2019). Ωστόσο, όταν η μουσική εκπαίδευση πραγματοποιείται μέσα από άτυπες, τυπικές και μη τυπικές διαδικασίες μάθησης, διανθίζεται η καλλιέργεια της μουσικής κουλτούρας των μαθητών με ποικίλους τρόπους, βοηθώντας τους να αποκομίσουν με διαφορετικές προσλαμβάνουσες τη γνώση και τις μουσικές δεξιότητες (Rogers, 2014).

Είναι γεγονός ότι ο κόσμος της μουσικής διδασκαλίας-μάθησης επεκτείνεται και ανανεώνεται με ένα πολυτροπικό χαρακτήρα στη σύγχρονη εποχή, με τη χρήση των νέων τεχνολογιών, δημιουργώντας νέα μαθησιακά περιβάλλοντα, που στόχο έχουν να εμπλουτίσουν το πρόγραμμα σπουδών του μαθήματος της μουσικής στα σχολεία, να ενισχύσουν το ενδιαφέρον των μαθητών για μάθηση, να αυξήσουν την αποδοτικότητά τους και να επικεντρωθούν στην ενεργητική ακρόαση τους (Μυγδάνης & Παπαζαχαρίου-Χριστοφόρου, 2021). Η χρήση των μουσικών ψηφιακών εφαρμογών και μέσων στο μάθημα της μουσικής αποτελεί ένα σύγχρονο δημιουργικό παιδαγωγικό εργαλείο για τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές, παρέχοντας τους εξοικείωση με την τεχνολογία, πλούσιο διδακτικό υλικό και εξερεύνηση μουσικού ρεπερτορίου (Κοκκίδου, 2019). Ένα ψηφιακό παιδαγωγικό εργαλείο που εμπλουτίζει σημαντικά τη μουσική διδασκαλία-μάθηση, διεγείρει τη φαντασία των μαθητών και προσφέρει κριτική σκέψη, είναι το μουσικό βίντεο (Beckstead, 2001). Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει το μουσικό βίντεο να υποστηριχθεί και να χρησιμοποιηθεί από τους εκπαιδευτικούς ως ένα βασικό ψηφιακό εργαλείο στο μάθημα της μουσικής, γιατί φαίνεται πως γίνεται αποδοτική η μάθηση, ενισχύεται η θέληση

για μάθηση, αναπτρώνεται το ηθικό των μαθητών και ξετυλίγονται διάφορες μουσικές ιδέες. Η επεξεργασία και δημιουργία ενός διαπολιτισμικού μουσικού βίντεο στο μάθημα της μουσικής σε συνδυασμό με τη χρήση μουσικών ψηφιακών εφαρμογών και λογισμικών βοηθάει τους μαθητές να δημιουργήσουν τη δική τους σύνθεση, την ενορχήστρωση, την εναρμόνιση και την παραγωγή ενός τραγουδιού (Κοκκίδου, 2019). Οι μαθητές μέσα από αυτή τη διαδικασία εντάσσουν τη μουσική τεχνολογία στην καθημερινότητά τους, εξελίσσουν τις τεχνικές επεξεργασίας και μαθαίνουν τη χρησιμότητα των μουσικών ψηφιακών προγραμμάτων και εφαρμογών.

1. Άτυπη μάθηση και πολυτροπικότητα στο μάθημα της μουσικής

Στις μέρες μας, η μουσική είναι ένα γνωστικό αντικείμενο το οποίο μπορεί κανείς να προσεγγίσει με πολλούς τρόπους, δηλαδή θεωρητικά, πρακτικά, με μελέτη και εξάσκηση, ακολουθώντας τις δύο μορφές μάθησης, την τυπική και την άτυπη διδασκαλία-μάθηση της μουσικής. Οι άνθρωποι από τη φύση τους ακολουθούν μία διαδικασία πολιτισμικής και εκπαιδευτικής προόδου, εξέλιξης, ανάπτυξης, αλλαγής και αναδιάρθρωσης, στην οποία εμπεριέχεται η μάθηση μέσω της τυπικής (formal learning) και άτυπης εκπαίδευσης (informal learning), από ένα οργανωμένο σχολείο μέχρι και το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον (Jenkins, 2011). Αυτές οι δύο μορφές εκπαίδευσης έχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους τόσο ως προς το πλαίσιο όσο και ως προς το περιεχόμενο. Φαίνεται ότι αποτελούν πρωτοπορία για τη δυτικό-ευρωπαϊκή πραγματικότητα, διότι όσο οι κοινωνίες αλλάζουν και οι ανθρώπινες σχέσεις αναδιαμορφώνονται, τόσο δημιουργείται η ανάγκη για διεύρυνση των γνώσεων τους και για κοινωνικό αναστοχασμό (Green, 2008). Η άτυπη μάθηση είναι ένας τρόπος απόκτησης γνώσης που συμβαίνει χωρίς πρόθεση, σκοπιμότητα, ούτε και πλάνο. Εμπλεκόμαστε σε αυτήν στην καθημερινότητά μας, στο εργασιακό και οικογενειακό περιβάλλον, στις εξωσχολικές και συνάμα στις καθημερινές δραστηριότητες (Carlos, 2021). Παρόλο που η άτυπη μάθηση έχει εμφανή μαθησιακά αποτελέσματα, συνήθως αυτή η διδακτική προσέγγιση δεν αξιοποιείται εντός του τυπικού σχολικού πλαισίου. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να λειτουργεί δευτερογενώς στη μόρφωση των παιδιών και να παραγκωνίζεται εντός της τάξης (Jenkins, 2011). Πολλοί μελετητές χαρακτηρίζουν την άτυπη μάθηση ως τη σωστή αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου, η οποία περιλαμβάνει μία ποιοτική διδασκαλία-μάθηση και έχει τη δυνατότητα να οδηγήσει σε μία επαγγελματική αποκατάσταση (Green, 2008).

Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως όταν οι μορφές μάθησης συνδυάζονται και αναλύονται πολυτροπικά, τότε αναδεικνύεται η διδασκαλία της μουσικής με περισσότερες πρακτικές βοηθώντας τα παιδιά να αφομοιώσουν καλύτερα τις πληροφορίες (Harrop-Allin, 2017). Στην ουσία, η πολυτροπικότητα είναι ένα ξεχωριστό εργαλείο διδασκαλίας, το οποίο οργανώνεται με δύο τρόπους: την έκφραση και το περιεχόμενο, και βλέπουμε να λαμβάνει χώρα στα εκπαιδευτικά προγράμματα σπουδών (Harrop-Allin, 2017). Θα λέγαμε πως στη διδασκαλία της μουσικής υπάρχουν πολλοί τρόποι για να σχεδιάσει ή/και να ερμηνεύσει ένας εκπαιδευτικός τη θεματολογία του μαθήματος και ένας από τους στόχους του είναι η ικανοποίηση και η άψογη συνεργασία των μαθητών μέσω της πολυτροπικότητας, η οποία στοχεύει να διασφαλίσει στα παιδιά πολλά εποικοδομητικά μαθησιακά αποτελέσματα.

1.1. Τυπικά, μη τυπικά και άτυπα μοντέλα μουσικής διδασκαλίας-μάθησης

Κατά τη διάρκεια της ζωής τους, οι άνθρωποι έχουν τη δυνατότητα να ακολουθήσουν ένα τυπικό σύστημα εκπαίδευσης ξεκινώντας από το νηπιαγωγείο, το δημοτικό, το γυμνάσιο, το λύκειο, ως και το πανεπιστήμιο. Παράλληλα, ακολουθούν και ένα μη τυπικό μοντέλο μάθησης, στο οποίο συμπεριλαμβάνονται οι εξωσχολικές δραστηριότητες, τα σεμινάρια και ο αθλητισμός κ.ά. Την πορεία αυτή συνοδεύει και μία άτυπη προσέγγιση εκπαίδευσης, η οποία διαδραματίζεται μέσα στο χώρο της οικογένειας, στις ομάδες φίλων, αλλά και στη κοινωνία γενικότερα (Green, 2008). Στην παρακάτω περιγραφή αναλύονται οι δύο από τις τρεις μορφές μουσικής διδασκαλίας-μάθησης, και συγκεκριμένα η άτυπη και τυπική εκπαίδευση, οι οποίες στοχεύουν στην απόκτηση μουσικών δεξιοτήτων και γνώσεων, περιλαμβάνουν μεγάλο εύρος διδακτικού υλικού και αποτελούν έναν από τους σημαντικότερους τρόπους μουσικής μόρφωσης (Παπαζαχαρίου-Χριστοφόρου, 2016). Στη σύγχρονη εποχή, παρατηρείται μία στροφή για διερεύνηση άτυπων μορφών μουσικής εκπαίδευσης, πέρα από τις τυπικές, που στοχεύουν στη βιωματική προσέγγιση και στη βελτίωση των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων τους (Davis, 2013). Αυτά τα δύο πρότυπα μουσικής εκπαίδευσης συμβαίνουν σε ξεχωριστά μαθησιακά περιβάλλοντα, χαρακτηρίζονται από διαφορετική δομή και περιλαμβάνουν διαφορετικές διαδικασίες για την ενίσχυση μουσικών δεξιοτήτων και τρόπους που διευκολύνουν τη συνεργασία και βελτιώνουν την πρόοδο των παιδιών στη μουσική πράξη (Παπαζαχαρίου-Χριστοφόρου, 2016).

Εν συνεχεία, η τυπική διδασκαλία της μουσικής θεωρείται ένα πλήρως οργανωμένο, σχεδιασμένο, δομημένο εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο απευθύνεται σε όλες τις βαθμίδες κλιμακωτά, δηλαδή τη πρωτοβάθμια, τη δευτεροβάθμια και τη τριτοβάθμια εκπαίδευση, μέσα στις οποίες ο κάθε εκπαιδευόμενος περνάει από διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα σπουδών, ολοκληρώνοντας έτσι έναν κύκλο εκπαιδευτικής κατάρτισης και μαθησιακής προόδου (Lundquist, 1987). Ένα βασικό χαρακτηριστικό της τυπικής μάθησης είναι η κατάκτηση διπλωμάτων-πτυχίων και βεβαιώσεων προσόντων, εφόσον ένας εκπαιδευόμενος ολοκληρώσει τον κύκλο σπουδών μέσα σε ένα τυπικό πλαίσιο διδασκαλίας. Για να πραγματοποιηθεί αυτός ο κύκλος με επιτυχία, χρειάζεται από το διδακτικό προσωπικό κάθε εκπαιδευτικής δομής να κατέχει το κατάλληλο μορφωτικό επίπεδο, ταυτόχρονα να έχει πιστοποίηση εξειδίκευσης και να υποστηρίζει τα αντίστοιχα γνωστικά μαθησιακά αντικείμενα (Lundquist, 1987). Η τυπική μουσική μάθηση, σύμφωνα με τον Jenkins (2011), δίνει έμφαση στη διδασκαλία της θεωρίας της μουσικής και στην εκμάθηση της δυτικής κλασικής μουσικής εστιάζοντας στην εξάσκηση της ακουστικής μουσικής αγωγής, τη λεγόμενη *prima vista* και *dictée* και στην εδραίωση κι άλλων μουσικών ειδών. Σύμφωνα με τον Rogers (2014), η τυπική μάθηση προϋποθέτει μία συστηματική, κατευθυντική και οριοθετημένη εκπαιδευτική διαδικασία, θέτοντας δομημένους μαθησιακούς στόχους για τους μαθητές και παρέχοντας κίνητρα που θα τους βοηθήσουν προς μία μελλοντική επαγγελματική αποκατάσταση. Βασικό μέλημα κάθε εκπαιδευτικού με βάση το μοντέλο της τυπικής μουσικής διδασκαλίας είναι να καθοδηγεί και συνάμα να διαμορφώνει τους μαθησιακούς στόχους και τα διδακτικά εργαλεία του με βάση το πρόγραμμα σπουδών που προβλέπεται (Lundquist, 1987).

Από την άλλη πλευρά, το άτυπο μοντέλο μάθησης διαφέρει σε αρκετά σημεία από την τυπική εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, η άτυπη μουσική διδασκαλία είναι μία μη οργανωμένη μάθηση, η οποία δεν περιλαμβάνει στόχους και καθορισμένα πλάνα μαθήματος ως προς τα μαθησιακά αποτελέσματα (Mark, 1996). Μέσα από τη συνεχή αναζήτηση άτυπων διαδικασιών μουσικής εκπαίδευσης στην τάξη ενός σχολικού συγκροτήματος, οι μαθητές οδηγούνται στην υιοθέτηση μουσικών παιδαγωγικών κινήτρων, τα οποία ενισχύουν τη μόρφωση, την κριτική σκέψη, την ανεξαρτησία και την αυτονομία (Davis, 2013). Σύμφωνα με την Green (2008), μία κύρια πηγή άτυπου προτύπου μουσικής μάθησης είναι το άκουσμα και η εκτέλεση μουσικών τραγουδιών του στενού οικογενειακού περιβάλλοντος μέσω της διατήρησης των παραδοσιακών τραγουδιών της κάθε γενιάς, αλλά και μέσω των εξωσχολικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.

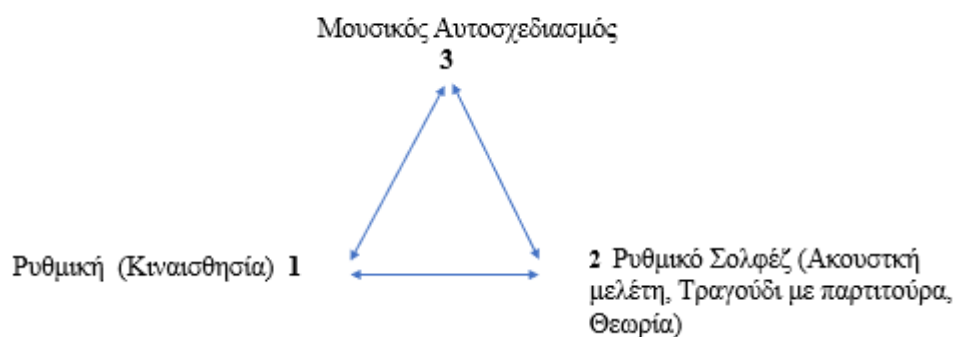
Αυτές οι δράσεις ενισχύουν τη μουσική διαπαιδαγώγηση των μαθητών και παράλληλα λαμβάνουν έναν από τους σημαντικότερους μαθησιακούς μηχανισμούς στο σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα. Επιπρόσθετα, η άτυπη μάθηση είναι ένα μαθησιακό εργαλείο το οποίο φαίνεται πλέον να λαμβάνει χώρα στα προγράμματα σπουδών των σχολείων δίνοντας στους μαθητές την απόκτηση νέων αξιών, γνώσεων, ικανοτήτων και μουσικών εμπειριών που θα τους βοηθήσουν στην κοινωνική και παιδαγωγική εξέλιξή τους (Jenkins, 2011). Σύμφωνα με τη Green (2008), η άτυπη μουσική έχει κάποια βασικά χαρακτηριστικά ως προς τη διδασκαλία μουσικής, τα οποία υποστηρίζουν ότι οι μαθητές μαθαίνουν τραγούδια με προφορικότητα από φίλους ή συγγενείς ή μόνοι τους, μαθαίνουν μουσική μέσα από μουσικά γκρουπς που δημιουργούν και μπαίνουν σε μία διαδικασία πειραματισμού, παρατήρησης, σύνθεσης, δοκιμής, ακρόασης, εκτέλεσης μουσικής. Επιπλέον, επιλέγουν διάφορα είδη μουσικής που τους εκφράζουν και απολαμβάνουν, ανακαλύπτοντας μέσα σε αυτά καινούργιες τεχνικές ερμηνείας και μαθαίνουν να αυτοσχεδιάζουν και να δημιουργούν μουσικά. Συνεπώς, σύμφωνα με τον Rogers (2014), στην τυπική μουσική εκπαίδευση ο δάσκαλος είναι αυτός που καθοδηγεί το πλαίσιο, τους στόχους και την πορεία του μαθήματος, πράγμα που έρχεται σε αντιδιαστολή με την άτυπη εκπαίδευση, στην οποία βασικό ρόλο ως προς τη μαθησιακή διαδικασία και στη διατήρηση ενός δημοκρατικού πλαισίου διαδραματίζουν μαθητές.

1.2. Μουσικοπαιδαγωγικές προσεγγίσεις διδασκαλίας στο μάθημα της μουσικής στο Δημοτικό

Είναι γεγονός ότι στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η μουσική παίζει πολύ σημαντικό ρόλο για την παιδαγωγική επάρκεια των παιδιών και αποτελεί αξιόλογο διδακτικό εργαλείο για τους ίδιους τους μαθητές. Εν τούτοις, ο κύριος σκοπός ενός εκπαιδευτικού της μουσικής δεν είναι αποκλειστικά τα παιδιά να επιτύχουν στον επαγγελματικό τομέα ως μουσικοί, αλλά μέσω της μουσικής εκπαίδευσης και των ευεργετικών αποτελεσμάτων της να ανακαλύψουν διάφορες πτυχές του χαρακτήρα τους, μέσα από τις οποίες θα μπορέσουν, μετά από τη σχολική τους εκπαίδευση, να αποκατασταθούν επαγγελματικά σε τομείς που ενδιαφέρονται (Shevock, 2015). Πέρα από τον σκοπό που προανέφερα, υπάρχει ένας απώτερος στόχος της μουσικής εκπαίδευσης, ο οποίος στηρίζεται στη δημιουργία κινήτρων μέσω των διαφόρων μουσικών δραστηριοτήτων και δημιουργικών πρακτικών διδασκαλίας, με στόχο οι μαθητές να αγαπήσουν

βαθύτερα τη μουσική και να οδηγηθούν στην απόκτηση της βαθύτερης αντίληψής της (Σταύρου, 2006). Για να επιτύχει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο ένα μάθημα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση θα πρέπει να ακολουθηθούν σωστά οι εκπαιδευτικοί στόχοι, οι μέθοδοι διδασκαλίας, το περιεχόμενο και να υπάρχει καλό και ευέλικτο πλάνο μαθήματος για τους μαθητές (Wissner, 2020).

Συγκεκριμένα, η μουσικοπαιδαγωγική ιδέα του Jaques-Dalcroze ως προς τη διδασκαλία της μουσικής στο μάθημα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, τοποθετείται κυρίως στον αυτοσχεδιασμό, στη ρυθμική κίνηση, στο ρυθμικό και μελωδικό σολφέζ και στην εσωτερική ακοή (Abramson, 1980).

Γράφημα 1. Τρίγωνο Μάθησης. Προσαρμογή από Abramson, R. M. (1980). Dalcroze-Based Improvisation. *Music Educators Journal*, 66(5), 62. <https://doi.org/10.2307/3395778>

Συνεπώς, το κατάλληλο συστατικό για την καλύτερη πραγματοποίηση ενός μαθήματος μουσικής στο Δημοτικό είναι οι εκπαιδευτικοί να συμπεριλάβουν εναλλακτικούς τρόπους διδασκαλίας στις μουσικές δραστηριότητες, στις οποίες θα προτείνουν δημιουργικές προτάσεις που θα ενσωματώνουν τη βιωματική μάθηση και το παιχνίδι, δίνοντας με αυτό το τρόπο βάση στην ευχαρίστηση του παιδιού, στην εγρήγορση και την ανάπτυξη της σκέψης του. Η μουσική διδασκαλία πρέπει να δίνει έμφαση, κυρίως στη διάνοηση της σκέψης και της δημιουργικότητας του παιδιού και να προσηλώνεται στη σωματική, ψυχολογική και πνευματική ιδιοσυγκρασία του (Turpin, 1986).

1.3. Η Πολυτροπικότητα ως παιδαγωγικό εργαλείο στη μουσική εκπαίδευση

Όταν η μουσική εκπαίδευση υιοθετεί το παιδαγωγικό εργαλείο της πολυτροπικότητας αναπτύσσει σε βάθος τη διαδικασία της μεταλαμπάδευσης των γνώσεων στους μαθητές και ταυτόχρονα αυξάνεται το ενδιαφέρον και η προσήλωσή τους για μάθημα. Η μουσική, άλλωστε, είναι ένα μέσο διαμόρφωσης χαρακτήρων και ταυτοτήτων σε συλλογικό και ατομικό επίπεδο, το οποίο προάγει την ενεργό συμμετοχή των παιδιών, το συλλογικό πνεύμα, διαμορφώνει τη μουσική ταυτότητα και αναπτύσσει το αίσθημα ικανοποίησής τους (Koorman, 1998). Όσον αφορά την μουσική εκπαίδευση, η πολυτροπικότητα λαμβάνει χώρα με δύο βασικά συστατικά, την έκφραση και το περιεχόμενο (Leeuwen, 2015). Σύμφωνα με τους Yu, Lai, Tsai και Chang (2010), η πολυτροπικότητα στη μουσική διδασκαλία παράγει διάφορους τρόπους που κάνουν το μάθημα της μουσικής ποιοτικό, παραγωγικό, διαδραστικό, καθώς και το εμπλουτίζουν με γνώση και δημιουργικότητα. Είναι, λοιπόν, αξιοσημείωτο να αναφέρω σε αυτό το σημείο ότι όποτε η μουσική παρουσιάζεται με μία πολυτροπική αίσθηση στο μάθημα της μουσικής στα σχολεία, παίρνει μία άλλη διάσταση η μάθηση, διότι γίνεται μία ένωση του αισθητικού, του οπτικό-ακουστικού, του σωματικού και του κινητικού συστήματος, χαρακτηριστικά πρότυπα που οδηγούν τους μαθητές σε μία εγκεφαλική ανάπτυξη και επεξεργασία (Παπαδογιάννη-Κουραντή & Αναγνωστοπούλου, 2019). Επιπλέον, η πολυτροπικότητα αποτελεί ξεχωριστή παιδαγωγική προσέγγιση διδασκαλίας στο τομέα της μουσικής, με κύριο στόχο την ολική ανάπτυξη της μουσικότητας των παιδιών, την αφύπνιση του ακουστικού πεδίου των μαθητών, την ενίσχυση της μουσικής ικανότητάς τους και τη βελτίωση της ενεργητικής ακρόασης στο μάθημα (Yu, Lai, Tsai & Chang, 2010). Για να μπορέσει να επιτύχει η πολυτροπικότητα στη μουσική διδασκαλία θα πρέπει να δημιουργηθούν νέα κριτήρια με νέες ιδέες από τους εκπαιδευτικούς, τα οποία θα μπορούν να διασφαλίσουν επαρκώς το εκπαιδευτικό υλικό στους μαθητές, να επικεντρωθούν με σαφήνεια στη στοχοθεσία του μαθήματος και παράλληλα να προσηλωθούν στα μαθησιακά αποτελέσματα (Teixeira, Loureiro & Yehla, 2018). Έτσι, φαίνεται πως είναι σημαντική η πολυτροπικότητα ως παιδαγωγικό εργαλείο στο μάθημα της μουσικής διότι ενισχύει την ικανότητα και την αντίληψη της μουσικότητας των παιδιών, τα οποία δοκιμάζουν έναν εναλλακτικό τρόπο οργάνωσης και επεξεργασίας πληροφοριών σχετικά με τη μουσική (Παπαδογιάννη-Κουραντή & Αναγνωστοπούλου, 2019).

2. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση

Τις τελευταίες δεκαετίες, γίνονται διεθνώς τεράστιες αλλαγές και μεταρρυθμίσεις στον εκπαιδευτικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτισμικό τομέα, εξαιτίας ποικίλων παραγόντων, όπως είναι η μετανάστευση και η παγκοσμιοποίηση. Έτσι λοιπόν, ως συνέπεια των συγκεκριμένων εξελίξεων, οι σύγχρονες κοινωνίες καλούνται να ανακαλύψουν νέους τρόπους επικοινωνίας και συνύπαρξης με τις καινούργιες και διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες και να εστιάσουν σε νέες εκπαιδευτικές πρακτικές, διαχείρισης και διατήρησης της διαπολιτισμικής ταυτότητας τους (Ζάχος, 2014). Σύμφωνα με τους Coulby και Zambeta (2005), στις παρούσες συνθήκες της πολυπολιτισμικής κοινωνίας, τα κατάλοιπα του εθνικισμού, όπως οι έντονες προκαταλήψεις και η έλλειψη ανεκτικότητας, έχουν αντίκτυπο στην εκπαίδευση και δυσχεραίνουν την επικοινωνία και την κοινωνική συνοχή εντός των κρατών και στις σχέσεις αυτών. Ωστόσο, παρατηρείται πως η εκπαίδευση, φανερά επηρεασμένη από το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης και την οικονομική κρίση στα τέλη του 20^{ου} αιώνα, αποτελεί τον κύριο πυλώνα των μεταρρυθμίσεων στον Ελλαδικό χώρο και φαίνεται να παίρνει διαφορετικές μορφές, δηλαδή γίνεται από τη μία μονοπολιτισμική και από την άλλη διαπολιτισμική, ανάλογα με τις μεταβολές των υπερεθνικών οικονομικών συστημάτων, τις αλλαγές των νομοσχεδίων από τη κυβέρνηση, τον πολιτισμικό πλουραλισμό, το οικονομικό υπόβαθρο και τη διεθνή επικοινωνία (Κεσίδου, 2008). Συνεπώς, στόχος της εκπαίδευσης είναι να αναπτύξει και να καλλιεργήσει την πολυπολιτισμική ταυτότητα των κοινωνιών και συνάμα να εστιάσει στην αλληλοκατανόηση και τον σεβασμό μεταξύ των ατόμων, τα οποία ανήκουν σε διαφορετικά θρησκευτικά, κοινωνικά, πολιτισμικά και εθνοτικά περιβάλλοντα (Ζάχος, 2013).

Επιπλέον, η εκπαίδευση, και ιδιαιτέρως η διαπολιτισμική εκπαίδευση, μπορεί να χαρακτηριστεί ανθρωπιστική, διότι επικεντρώνεται μεταξύ άλλων και στη διδασκαλία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και προτεραιότητα της είναι να διαμορφώσει την πολυπολιτισμική ταυτότητα των μαθητών, με στόχο να ενισχύσει τον αμοιβαίο σεβασμό και την αποδοχή της διαφορετικότητας (Μπαλτατζής & Νταβέλος, 2009). Συγκεκριμένα, η διαπολιτισμική εκπαίδευση περιλαμβάνει ποικίλες εννοιολογικές προσεγγίσεις, αλλά η σημασία της παραμένει μοναδική και αδιάλλακτη. Με τον όρο διαπολιτισμική εκπαίδευση, κατά τους Μπαλτατζή & Νταβέλο (2009), νοείται η διδασκαλία όλων των πολιτισμών μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ενσωματώνοντας πολυπολιτισμικά στοιχεία. Με αυτό τον τρόπο, η διαπολιτισμική εκπαίδευση δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να αναγνωρίσουν διάφορα πολιτισμικά πρότυπα που θα τους βοηθήσουν να διευρύνουν παραπάνω τις γνώσεις και τις σκέψεις τους (Kesidou,

2019). Σε αυτό το σημείο, είναι σημαντικό να αναφερθεί πως η Ελλάδα, όσα δημοκρατική, από το 1990 μέχρι σήμερα, εξέλιξε το εκπαιδευτικό σύστημα των σχολείων, δηλαδή επένδυσε στη διδασκαλία και αλληλεπίδραση των μαθητών με πολιτισμική πολυμορφία και ενσωμάτωσε το μοντέλο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης παρέχοντάς τους τη γνώση κάθε είδους πολιτισμού, γλώσσας, ηθών και εθίμων, κουλτούρας, θρησκείας και ιστορίας από κάθε χώρα του πλανήτη (Κασίδης, Αποστολίδου & Δουφεξή, 2015).

2.1 Διαπολιτισμική διδακτική προσέγγιση στη Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση αποτελεί έναν από τους βασικούς άξονες στη διαμόρφωση της πολιτισμικής ταυτότητας μιας κοινωνίας, παράλληλα καλλιεργεί την αποδοχή του διαφορετικού και εμπλουτίζει το επίπεδο μιας σχολικής τάξης και ευρύτερα μιας σχολικής υποδομής. Σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας, ανάμεσα στους σκοπούς κάθε σχολείου της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, είναι να δώσει τη δυνατότητα πρόσβασης στη μάθηση σε μαθητές που προέρχονται από άλλη χώρα και θέλουν να διεκδικήσουν ίσα εκπαιδευτικά, πολιτιστικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα, ανεξαρτήτως της εθνοπολιτισμικής τους προέλευσης (Καρανικόλα & Πίτσου, 2015). Άλλωστε, μέσω της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, οι μαθητές στο Δημοτικό ξεφεύγουν από τη περιθωριοποίηση και τον αποκλεισμό και κατευθύνονται στην απόκτηση δεξιοτήτων και στην καλλιέργεια νέων ιδεών και πληροφοριών, τα οποία τους δίνουν τα εφόδια να γίνουν ενεργοί πολίτες σε μια εκ νέου διαμόρφωση του πολυπολιτισμικού προφίλ της κοινωνίας (Hanlon & Dimond, 1945). Για να μπορέσει να εφαρμοστεί αποτελεσματικά στα Δημοτικά σχολεία η διαπολιτισμική εκπαίδευση, απαιτεί αλλαγή στη διδακτική προσέγγιση των εκπαιδευτικών και διαμόρφωσή της με εναλλακτικούς τρόπους, έτσι ώστε να δίνει βάση στην ελευθερία λόγου και έκφρασης των μαθητών, στην ευαισθητοποίηση του διαφορετικού, στην προβολή των συναισθημάτων τους και στη σωστή αξιοποίηση των ικανοτήτων τους (Karaminas, 2009). Παρακάτω περιγράφονται διδακτικές προσεγγίσεις που αφορούν στην εφαρμογή του μαθήματος της μουσικής στο πλαίσιο μίας πολυπολιτισμικής τάξης της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Ο κύριος πυρήνας των ακόλουθων προσεγγίσεων επικεντρώνεται κατά κύριο λόγο στις μουσικές δραστηριότητες, οι οποίες περιλαμβάνουν το τρίπτυχο: δημιουργία, εκτέλεση και ακρόαση (Madsen & Duke, 1985). Μία μουσική διδακτική προσέγγιση, κατά τον Walker (2000),

εστιάζει στη γνωριμία και επεξεργασία των μουσικών ρεπερτορίων κάθε χώρας από τους μαθητές, στα οποία ανακαλύπτουν ομοιότητες στους ήχους του δικού τους πολιτισμού και το εκφράζουν/αποδίδουν με τη χρήση των μουσικών οργάνων της χώρας τους. Μία άλλη διδακτική προσέγγιση για την εκμάθηση πολυπολιτισμικού τραγουδιού είναι η μελέτη στοιχείων της μουσικής, όπως είναι ο ρυθμός, η μελωδία και η αρμονία, τα οποία μελετούν οι μαθητές μέσα από τα διάφορα είδη μουσικής του παγκόσμιου ιστού. Με αυτό τον τρόπο, τα παιδιά μπορούν να βιώσουν την ερμηνεία των μουσικών πολιτισμών και να κατανοήσουν βαθύτερα την έμφαση που χρειάζεται ένα κομμάτι, όπως για παράδειγμα το τονικό ύψος των φθόγγων, το ρυθμικό μοτίβο, αλλά και τα δομικά στοιχεία της σύνθεσης του (Walker, 2000). Σημαντική διδακτική προσέγγιση είναι η ακρόαση διάφορων ηχογραφημένων και ζωντανών μουσικών εκτελέσεων, ο αυτοσχεδιασμός, μέσω των οποίων έχει γίνει αντιληπτό ότι εξασκείται το αυτί του κάθε ατόμου να βρίσκει εύκολα τα μουσικά είδη, να εκφράζει τα συναισθήματά του, μειώνεται το άγχος και μπορεί να ανακαλύψει διάφορες πτυχές του χαρακτήρα του που με άλλο μέσο δεν μπορούν να συμβούν (Walker, 2000).

2.2. Μουσική διδασκαλία με στοιχεία πολυπολιτισμικού προτύπου στο Δημοτικό

Στις μέρες μας, η κοινωνία φαίνεται πως έχει διαμορφώσει ένα παγκοσμιοποιημένο προφίλ, το οποίο τείνει προς τη διαφορετικότητα και στην όλο και αυξανόμενη πολιτισμικά, εθνοφυλετικά, γλωσσικά και θρησκευτικά ετερότητα, μέσα από τις οποίες αναδεικνύονται και ανακαλύπτονται ταυτόχρονα, καινούργιες δυνατότητες και ερωτήματα για την εκπαίδευση και διδασκαλία των νέων (Banks, 1993). Η διδασκαλία της μουσικής, σύμφωνα με τον Banks (1993), μέσω της χρήσης πολυπολιτισμικού προτύπου μπορεί να βοηθήσει σε ζητήματα που αφορούν εθνοφυλετικές και πολιτισμικές ομάδες, οι οποίες υφίστανται περιθωριοποιημένες στα εκάστοτε κράτη. Πιο συγκεκριμένα, σε μία σχολική τάξη, η πολυπολιτισμική μουσική διδασκαλία δίνει την ευκαιρία στους μαθητές να ανακαλύψουν διάφορους μουσικούς πολιτισμούς και κουλτούρες, μέσα από τα οποία θα αλλάξουν τις μουσικές προτιμήσεις τους, θα ξεπεράσουν τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα που έχουν δημιουργηθεί μέσα τους και θα προσδιορίσουν την προσωπική τους μουσική ταυτότητα (Abrahams, 2007). Επιπρόσθετα, η πολυπολιτισμική διδασκαλία της μουσικής μπορεί να διδαχθεί με ποικίλες παιδαγωγικές και μαθησιακές πρακτικές στο σχολείο με στόχο την επαφή και την εμβάθυνση σε όλα τα μουσικά στυλ του

κόσμου (Gonzo, 1993). Αυτό επιτυγχάνεται όταν ο εκπαιδευτικός της μουσικής συμπεριλαμβάνει στο πλάνο του μαθήματος τον μουσικό πλουραλισμό και μουσική διαφορετικότητα, τα οποία θα πρέπει να μπορεί να τα προσεγγίσει με πολλούς διαφορετικούς τρόπους και να μπορεί να δώσει κίνητρα και ευκαιρίες στους μαθητές να οργανώσουν δραστηριότητες με κοινωνικό, πολιτισμικό, αισθητικό και μουσικό πλαίσιο (Θεοδωρίδης, 2019).

Επιπλέον, σύμφωνα με τον Douskalis (2012), για να μπορέσει να επιτύχει η πολυπολιτισμική μουσική εκπαίδευση θα πρέπει να μετατραπεί το μάθημα από θεωρητικό σε πρακτικό, διότι φαίνεται από μελέτες ότι η ακουστική εκμάθηση μέσω της ακρόασης ενός τραγουδιού, της εκτέλεσης μουσικής και της μουσικής δημιουργίας, είναι πρακτικές που οδηγούν τα παιδιά στην καινοτομία, τη δημιουργικότητα και τον πειραματισμό, γεγονός που διευκολύνει το ίδιο να μάθει με ευκολία το μάθημα. Η διδασκαλία-μάθηση των μουσικών του κόσμου, όμως, δεν πρέπει να εμβαθύνει μόνο στην εκμάθηση μουσικών τραγουδιών και των μουσικών οργάνων, αλλά πρέπει να στοχεύει στην καλλιέργεια ενός διαφορετικού τρόπου σκέψης για συνεχή μουσική και καλλιτεχνική δραστηριότητα (Gonzo, 1993). Με λίγα λόγια, φαίνεται πως η συνδεσιμότητα και η αλληλεπίδραση των ειδών μουσικής και των μουσικών κουλτουρών του κόσμου μεταξύ τους, έχει οδηγήσει στη δημιουργία νέων καλλιτεχνικών μορφών, οι οποίες σύμφωνα με τον Θεοδωρίδη (2019), πρέπει να συμπεριληφθούν στη μουσική σχολική εκπαίδευση. Άλλωστε, η μουσική εκπαίδευση με τη χρήση του πολυπολιτισμικού προτύπου εστιάζει στην ευρωπαϊκή κουλτούρα και για τον μουσικό προσανατολισμό των μαθητών, να συμπεριλαμβάνονται πολλά είδη μουσικής στο αναλυτικό πρόγραμμα των σχολείων, προκειμένου να είναι ισορροπημένο και ευρύ (Δανοχρήστου, 2012).

2.3. Προτάσεις και στόχοι διδασκαλίας στο μάθημα της μουσικής για διατήρηση του πολυπολιτισμικού προφίλ της τάξης

Με αφορμή τα όσα ειπώθηκαν παραπάνω, ο άνθρωπος, ο πολιτισμός και η κοινωνία είναι τόσο εύθραυστες έννοιες και τόσο αλληλένδετες μεταξύ τους, που δεν μπορούμε να αναφερόμαστε σε αυτές με λίγες λέξεις. Είναι στοιχεία που χαρακτηρίζουν και συνθέτουν την ανάπτυξη ενός πολυπολιτισμικού προτύπου διδασκαλίας στα προγράμματα σπουδών των σχολείων, αλλά χρειάζονται συνεχή μελέτη και ανάλυση από τους εκπαιδευτικούς προκειμένου οι μαθητές να

μπορούν να έχουν μια σφαιρική πολιτισμική άποψη (Κοκκίδου, 2015). Επομένως, για να μπορέσει να διατηρηθεί σωστά το πολυπολιτισμικό προφίλ μιας τάξης, είναι καλό να υπάρχουν δημιουργικές παιδαγωγικές προτάσεις και ποιοτικοί στόχοι στο μάθημα της μουσικής. Σε μία σχολική τάξη με παιδιά από διαφορετικές κουλτούρες και πολιτισμούς, βασικό ρόλο διαδραματίζει ο εκπαιδευτικός της μουσικής, διότι πρέπει να μεταλαμπαδεύσει στους μαθητές πως η μουσική μπορεί να αναπτύξει το αίσθημα σεβασμού και αποδοχής μεταξύ των παιδιών και να ερμηνεύσει αποτελεσματικά τα στοιχεία που συνθέτουν ένα πολιτισμό (Douskalis, 2012). Υπάρχουν κάποιες ιδιαιτερότητες και ηθικοί φραγμοί στον τρόπο που γίνεται ένα μάθημα μουσικής με πολυπολιτισμικό προφίλ κατά τον Volk (1993), τα οποία επικεντρώνονται στη βοήθεια των μαθητών να αποκτήσουν τις απαραίτητες δεξιότητες ως προς τον προσανατολισμό της μουσικής τους ταυτότητας, αλλά και στην ενθάρρυνση της προστασίας και της διαφύλαξης των πολιτισμικών ταυτοτήτων τους. Επιπρόσθετα, η καλλιέργεια της ενσυναίσθησης στους μαθητές, αντικείμενο που είναι δύσκολο να επιτευχθεί κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, αποτελεί μία ιδιαιτερότητα στη διδασκαλία της μουσικής, όπως επίσης και ο τρόπος αντίληψης του διαφορετικού από τους δάσκαλους.

Μέσα από διάφορες μελέτες, έχουν γεννηθεί δημιουργικές προτάσεις και στόχοι ως προς τη σωστή διατήρηση της πολυπολιτισμικής ταυτότητας των μαθητών και την καλλιέργεια των δεξιοτήτων τους. Η πρώτη πρόταση αφορά τη διδασκαλία των μουσικών οργάνων κάθε μουσικού πολιτισμού με εναλλακτικό τρόπο ώστε να εστιάσουν στο κούρδισμα οργάνων διαστηματικά, στην εκτέλεσή του ανάλογα με το είδος μουσικής και τις παραλλαγές του (McClellan, 2002). Έπειτα, δεύτερη και ενδιαφέρουσα πρόταση είναι το πάντρεμα της ευρωπαϊκής μουσικής με τη δυτική, κυρίως ως προς τα κοινά σημεία που έχουν στο ρυθμό, στη σύνθεση, στη μελωδία και στη θεματολογία τους, μέσω των παραδοσιακών τραγουδιών (Kelly & Weelden, 2004). Μία άλλη πρόταση είναι η εκτέλεση διάφορων ρυθμών με τη χρήση των κρουστών οργάνων, όπως μπεντίρ, ντέφι, claves, κ.ά., με τα οποία θα ενορχηστρώσουν και θα συνθέσουν ένα δικό τους κομμάτι με δικούς τους στίχους και μουσική, έτσι ώστε να του δοθεί η δυνατότητα να σκεφτούν και να δημιουργήσουν μουσικά μέσω της εξερεύνησης των μουσικών πολιτισμών (Regelski, 1998). Μία ιδιαίτερη πρόταση διδασκαλίας είναι ο αυτοσχεδιασμός σε συνδυασμό με την εκτέλεση ενός τραγουδιού εκ πρώτης όψεως (*prima vista*) μέσα από την οποία οδηγείται ο μαθητής στην κατανόηση και την αφομοίωση μεγάλης γκάμας μουσικού παγκόσμιου ρεπερτορίου που τον βοηθάει στη διαμόρφωση της μουσικής ταυτότητάς του (Yob,

1995). Συνοψίζοντας, όλες αυτές οι προτάσεις διδασκαλίας της μουσικής που προανέφερα στοχεύουν στη διατήρηση ενός πολυπολιτισμικού προφίλ, στην καλλιέργεια κριτικής σκέψης, στη δημιουργικότητα των μαθητών, μέσα από τις οποίες διεκδικούν τους ορίζοντες τους για κάτι καινούργιο, για μία ανθρωπιστική παιδεία που περιλαμβάνει τεράστια καλλιτεχνική και μουσική δραστηριότητα, η οποία βρίσκεται στο επίκεντρο και στη βάση της εξέλιξης μιας πολυπολιτισμικής τάξης (Bradley, 2015). Έτσι, μέσω της πολυπολιτισμικής μουσικής διδασκαλίας, σύμφωνα με την Κοκκίδου (2015), ερμηνεύεται ότι οι μαθητές εμπλουτίζουν τις μουσικές γνώσεις τους, μαθαίνουν να αποδέχονται το διαφορετικό στοιχείο, αντιλαμβάνονται τις σχέσεις που έχουν μεταξύ τους οι πολιτισμοί και αναπτύσσουν εκτίμηση και αλληλοβοήθεια μεταξύ ανθρώπων από διαφορετικές φυλές, πολιτισμούς, εθνότητες και κουλτούρες.

3. Νέες τεχνολογίες και μουσική διδασκαλία στη Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Οι νέες τεχνολογίες έχουν αναπτυχθεί ραγδαία τις τελευταίες δεκαετίες και αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας, της εργασίας, της εκπαίδευσης και της επικοινωνίας των ανθρώπων. Χάρη σε αυτή την τεχνολογική εξάπλωση, η πρόσβαση και η απόκτηση πληροφοριών γίνεται ευκολότερη και η καθημερινή χρήση πολυμεσικών εργαλείων και διευκολύνουν τη μάθηση των μαθητών (Sanders, 1992). Οι νέες τεχνολογίες σχετίζονται με τη συλλογή και διάδοση των πληροφοριών και την επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων. Όταν αυτά τα στοιχεία ενσωματωθούν στη μουσική εκπαίδευση, εμπλουτίζεται η διαδικασία της μάθησης με αρκετά διδακτικά οφέλη, βελτιώνεται η επεξεργασία πληροφοριών και αυξάνεται το ενδιαφέρον και η προσήλωση των μαθητών στο μάθημα της μουσικής (Twaites, 2014). Αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι τα σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης δείχνουν να αξιοποιούν τη χρήση των νέων μουσικών τεχνολογιών στο μάθημα της μουσικής, μέσω των καινούργιων μουσικών εφαρμογών και ποικίλων λογισμικών μουσικής τεχνολογίας, τα οποία είναι προσβάσιμα στο διαδίκτυο (Greher, 2011). Έτσι, οι εκπαιδευτικοί μέσω της χρήσης των νέων εφαρμογών στη μουσική διδασκαλία δημιουργούν ένα νέο παιδαγωγικό πλαίσιο μαθήματος, με κύριο άξονα την εδραίωση της μουσικής τεχνολογίας, αποσκοπώντας στη διερεύνηση νέων τρόπων προσαρμογής του υλικού στο μάθημα, τη δημιουργία νέων μαθησιακών κινήτρων και την ανακάλυψη νέων εργαλείων μουσικής μάθησης (Παναγιωτάκου & Παγγέ, 2011).

Σύμφωνα με όλα όσα προαναφέρθηκαν, φαίνεται πως η χρήση της μουσικής τεχνολογίας στα σχολεία αποδεικνύεται σημαντικό εργαλείο με πολλά υποσχόμενες προοπτικές για τη μουσική εκπαιδευτική διαδικασία. Ο τομέας της μουσικής εκπαίδευσης μέσω της τεχνολογίας δίνει τέτοιες προσλαμβάνουσες και διάφορες οπτικές γωνίες στους μαθητές, που τους ωθούν στη δημιουργικότητα, στην κοινωνικοποίηση, στη συνεργασία, στη συλλογικότητα, στην ακρόαση και αναπαραγωγή της μουσικής, στη σύνθεση μουσικής με τη χρήση συσκευών τεχνολογίας και στην εξάσκηση και εκτέλεση μουσικών προγραμμάτων (Ruthmann & Mantie, 2017). Η εξέλιξη της μουσικής τεχνολογίας, κατά την Ροντογιάννη (2011), σε αντίθεση με τα προηγούμενα χρόνια, υποστηρίζει καλύτερη ποιότητα ήχου στις συσκευές και στα προγράμματα, γρηγορότερη απόκριση του ήχου στις συσκευές ηχογράφησης και μουσικής παραγωγής, βελτιωμένη εικόνα και μνήμη των λογισμικών, με αποτέλεσμα μία ποιοτική ενίσχυση της διαδικασίας της μάθησης. Επιπλέον, η εφαρμογή της χρήσης της τεχνολογίας στη μουσική εκπαίδευση καλλιεργεί τη φαντασία και το ενδιαφέρον των μαθητών, δίνει καινούργιες ιδέες, αυξάνει την παραγωγικότητα, πρότυπα για την ανάπτυξη ενός σχολείου με νέα μαθησιακά δεδομένα. Συνάμα, απαιτεί συχνές επιμορφώσεις του εκπαιδευτικού προσωπικού, νέο τεχνολογικό εξοπλισμό και ενισχύει τη συμμετοχή των μαθητών σε εκπαιδευτικούς διαγωνισμούς ή φεστιβάλ με θέμα τη μουσική τεχνολογία (Ροντογιάννη, 2011). Εν κατακλείδι, οι νέες τεχνολογίες φαίνεται να λειτουργούν αποτελεσματικά στα σχολεία μέχρι σήμερα, στοχεύοντας σε έναν εναλλακτικό τρόπο σύνθεσης μουσικής και στην απόκτηση μουσικών δεξιοτήτων.

3.1. Το μουσικό βίντεο στο μάθημα της μουσικής στη πολυπολιτισμική τάξη στο Δημοτικό

Οι νέες τεχνολογίες παίζουν καθοριστικό ρόλο στη μουσική εκπαίδευση και δίνουν στον άνθρωπο πολλές οπτικές και ακουστικές επιλογές ως προς την ανακάλυψη μουσικών ειδών και πρακτικών. Η κοινωνία και ο πολιτισμός, στη σημερινή εποχή, δείχνουν να επηρεάζονται αισθητά λόγω της θεμελιώδους τεχνολογικής μετάβασης και να κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η τέχνη μέσα από μία οθόνη (Yarbrough, 1993). Το μουσικό βίντεο είναι ένα οπτικοακουστικό μέσο, ένα στοιχείο της μουσικής τεχνολογίας και της νέας κουλτούρας, το οποίο αποτελεί ένα νέο εργαλείο συλλογής και μεταφοράς δεδομένων για τη διαδικασία της μουσικής διδασκαλίας, τη μελέτη διαφόρων πολιτισμών, την απόκτηση πολιτισμικών ερεθισμάτων και διαμόρφωση κοινωνικών προτύπων (Κοκκίδου, 2019). Κάθε νέο ψηφιακό μέσο

που δημιουργείται είναι καλό να έχει υποστεί επεξεργασία με ακρίβεια, ώστε να διατηρεί αναλλοίωτα όλα τα μουσικά στοιχεία μιας δημιουργίας, όπως την τεχνική κατάρτιση, την ίδια μορφή και αισθητική (Κοκκίδου, 2019). Επίσης, το μουσικό βίντεο θεωρείται ένα ψυχαγωγικό εργαλείο το οποίο αποτελεί ένα είδος διαφήμισης και προώθησης μουσικών εταιρειών, καλλιτεχνών και νέων μουσικών τάσεων, που φαίνεται να επηρεάζουν ένα μεγάλο φάσμα καταναλωτών, την στάση και την αντίληψή τους, αλλά και τον τρόπο λειτουργίας και ερμηνείας τους (Chung, 2007).

Κάλλιστα το μουσικό βίντεο θα μπορούσε να συμπεριληφθεί και να χρησιμοποιηθεί ως ένα βασικό διδακτικό εργαλείο σε μία πολυπολιτισμική τάξη στο μάθημα της μουσικής από τους εκπαιδευτικούς. Σε μία εποχή μεταμοντερνισμού και καθημερινής τεχνολογικής προόδου, προσφέρεται μία μεγάλη γκάμα ψηφιακού υλικού στους εκπαιδευτικούς, η οποία αντικατοπτρίζει τη δυνατότητα για μία πολυτροπική διδασκαλία (Μυγδάνης & Παπαζαχαρίου, 2021). Σύμφωνα με τον Yarbrough (1993), η χρήση του μουσικού βίντεο σε μία πολυπολιτισμική τάξη δίνει σημαντικές παραμέτρους στους μαθητές, οι οποίες αποσκοπούν στην ενίσχυση της εμπειρίας της προβολής του θεάματος, στην ανάλυση της δομής ενός μουσικού βίντεο, στην επεξεργασία μεταξύ των βασικών χαρακτηριστικών υλοποίησής του, όπως είναι οι στίχοι, η μουσική και η εικόνα, στην προσέγγιση της μουσικής κουλτούρας και ιδεολογίας κάθε χώρας και στην επίδραση που ασκεί στο σύγχρονο τρόπο ζωής. Το μουσικό βίντεο αποτελεί ένα ψηφιακό μέσο, κατά το οποίο ο κάθε μαθητής μπορεί να μάθει διάφορες τεχνικές ερμηνείας και εκτέλεσης ενός τραγουδιού, να αποκτήσει κριτική σκέψη και δημιουργικότητα, να ερμηνεύσει και να ανακαλύψει τα βασικά στοιχεία της μουσικής ενορχήστρωσης ενός κομματιού, όπως τον ρυθμό, τη δομή, το μέτρο, τη μελωδία, την αρμονία, τις καθυστερήσεις, κ.ά. και έχουν τη δυνατότητα, μέσω των στίχων σε συνδυασμό με τη μελωδία, να μελετούν μουσικές άλλων πολιτισμών (Tobias, 2016). Όσο αναπτύσσονται περισσότερα τεχνολογικά-ψηφιακά μέσα στη σημερινή εποχή, τόσο αναζωπυρώνεται το ενδιαφέρον των μαθητών για δημιουργία μουσικής μέσω του μουσικού βίντεο και άλλων πολυμεσικών μέσων, αρκεί να γίνεται με ουσία η χρήση του και να προσδιορίζεται εκπαιδευτικά (Skapsi, 1971). Με αυτό τον τρόπο, οι νέες τεχνολογίες και συγκεκριμένα το μουσικό βίντεο αποτελούν ένα καινοτόμο παιδαγωγικό μέσο για την εκμάθηση και τη διδασκαλία διάφορων μουσικών πολιτισμών και κουλтурών, το οποίο φαίνεται να αξιοποιείται ενεργά τα επόμενα χρόνια στη Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

3.2. Η συμβολή του μουσικού βίντεο στη Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Η χρήση των νέων Τεχνολογιών και ιδιαιτέρως το μουσικό βίντεο παίζει σημαντικό ρόλο στη μουσική ζωή των μαθητών στη σημερινή εποχή δημιουργώντας καινούργιους τρόπους στην επικοινωνία, στην εκπαίδευση, στη διδασκαλία-μάθηση, στη διάδοση των πληροφοριών και των γνώσεων, στις κοινωνικές επαφές και σε άλλους τομείς. Έτσι, οι μαθητές ανακαλύπτουν διάφορες πτυχές του εαυτού τους, τις αξίες τους, τη μουσική ταυτότητα, την ιδεολογία, τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα τους, τα οποία γεννιούνται μέσα από την σχέση που διαμορφώνουν με τα νέα μουσικά ψηφιακά περιβάλλοντα (Κοκκίδου, 2019). Αρκεί να γίνεται σωστά η αξιοποίηση των διαδικτυακών πλατφόρμων στην εκπαιδευτική διαδικασία και να συμπεριλαμβάνεται στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών των ιδιωτικών και δημόσιων σχολείων (Μυγδάνης & Παπαζαχαρίου-Χριστοφόρου, 2021). Άλλωστε, διανύουμε μία ψηφιακή εποχή, στην οποία οι μαθητές έχουν άλλες απαιτήσεις και ανάγκες από τη σχολική εκπαίδευση. Ουσιαστικά διεκδικούν μία μουσική διδασκαλία που θα εμβαθύνει σε νέα μέσα, στην πρόσβαση καινούργιων εκπαιδευτικών προγραμμάτων μέσω των υπολογιστών, τα οποία δίνουν τη δυνατότητα να εμπλουτίσουν τα κίνητρα τους, να νιώθουν αυτόνομα σχετικά με τη μάθηση, να έχουν ενεργητική ακρόαση, να πειραματίζονται, να αποκτούν τεχνικές μουσικές δεξιότητες και να βάζουν στόχους (Ινδοπούλου & Σοφός, 2020).

Σε κάθε περίπτωση, για να μπορέσει η μουσική διδασκαλία να επιτύχει στο μέγιστο βαθμό, είναι καλό οι εκπαιδευτικοί να οργανώνουν το μάθημα στοχεύοντας σε μία υβριδική προσέγγιση, δηλαδή με κατεύθυνση την ενεργητική μάθηση, η οποία θα περιλαμβάνει μεθοδολογικά εργαλεία, πλούσιο μουσικό περιεχόμενο και διδακτικούς στόχους, σκοπεύοντας μία πολυτροπική εμπειρία των μαθητών και εμβαθύνοντας την καλλιέργεια της μουσικής φιλοσοφίας τους μέσω της χρήσης των τεχνολογικών μέσων (Beckstead, 2021 · Tobias, 2016). Συγκεκριμένα, οι διδακτικοί στόχοι που αφορούν την εκπόνηση του μουσικού μαθήματος στο σχολείο συγκαταλέγονται σε γνωσιολογικούς, ψυχοκινητικούς και κοινωνικούς-συναισθηματικούς (Διονυσίου, 2009). Σύμφωνα με τη Διονυσίου (2009), τα δομικά στοιχεία που περιλαμβάνουν οι διδακτικοί στόχοι στη μουσική εκπαίδευση είναι τα εξής:

- Γνωσιολογικοί Στόχοι: είναι οι στόχοι που βασίζονται στον γνωσιολογικό προφύλ ανάπτυξης των παιδιών και επικεντρώνονται στην αντίληψη και την κατανόηση των εννοιών που προέρχονται από τη μουσική και του ήχους
- Ψυχοκινητικοί Στόχοι: αποτελούν διάφορες δραστηριότητες που έχουν σχέση με τις δεξιότητες του κάθε παιδιού, όπως είναι ο ρυθμός και η κίνηση, η μουσική ανάγνωση και γραφή, το τραγούδι, η εκτέλεση μουσικών οργάνων, οι δημιουργικές εργασίες και η ακρόαση
- Συναισθηματικοί-Κοινωνικοί Στόχοι: εστιάζουν στη στάση και την τοποθέτηση που αποκτά το κάθε παιδί με τη μουσική και αφορούν τις στάσεις, τις αξίες και τους τρόπους συμπεριφοράς του

Συνεπώς, όταν ο κάθε εκπαιδευτικός αφομοιώσει και συμπεριλάβει αυτή τη στοχοθεσία στη διδασκαλία του μαθήματος της μουσικής και το συνδυάσει με τη χρήση των μουσικών ψηφιακών μέσων, τότε οι μαθητές είναι σίγουρο ότι θα αποκτήσουν πολλά μουσικά ερεθίσματα, ενδιαφέρον, γνώσεις και εμπειρίες.

3.3. Προτάσεις εφαρμογής του μουσικού βίντεο στο μάθημα της μουσικής

Η αξιοποίηση του μουσικού βίντεο αποτελεί ένα σύγχρονο τεχνολογικό παιδαγωγικό εργαλείο στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, ως προς το περιεχόμενο και τη διαδικασία του μαθήματος της μουσικής, συνεισφέροντας στην ανάπτυξη των μαθητών, προσφέροντας πλούσιο υλικό για την εφαρμογή του μαθήματος και δίνοντας νέες ιδέες για δημιουργικές δραστηριότητες (Carpenter, 1971). Όταν ένα μάθημα μουσικής πραγματοποιείται με τη χρήση του μουσικού βίντεο και των ψηφιακών εφαρμογών, τότε ο εκπαιδευτικός είναι καλό να διαμορφώνει τη διδασκαλία με βάση τις ανάγκες των παιδιών, τις συνθήκες και την υποδομή του σχολείου, το περιεχόμενο του μουσικού βίντεο, το επίπεδο και τις ανάγκες των μαθητών και να θέτει υλοποιήσιμους διδακτικούς-μαθησιακούς στόχους (Kim, 2013). Όσον αφορά την εφαρμογή και τη δημιουργία του μουσικού βίντεο στο μάθημα της μουσικής, σύμφωνα με τη Κοκκίδου (2019), βασικός στόχος είναι η ενεργητική μάθηση σε συνδυασμό με τη χρήση ψηφιακών και οπτικοακουστικών μουσικών προγραμμάτων, έτσι ώστε οι μαθητές να μπορέσουν να αποκτήσουν κριτική και

δημιουργική σκέψη, να εξελίσσουν τον ψηφιακό γραμματισμό μέσω της ελεύθερης πρόσβασης στις διάφορες εφαρμογές των smartphones, tablets, laptops και στο διαδίκτυο, να διευρύνουν τις μουσικές τους δεξιότητες και να εξετάσουν το νόημα και τα κοινωνικά μηνύματα που απορρέουν από τραγούδια μέσω των κινούμενων εικόνων.

Ειδικότερα, η συστηματική μελέτη και προετοιμασία του εκπαιδευτικού λειτουργεί ως βασική προϋπόθεση για την εφαρμογή και τη διδασκαλία του μουσικού βίντεο στο μάθημα της μουσικής, επιδιώκοντας με αυτό τον τρόπο την ανάπτυξη των μουσικών δεξιοτήτων, τον ψηφιακό μουσικό γραμματισμό, τη κριτική ματιά, τη δημιουργικότητα και τη φαντασία των μαθητών (Konstantinou, Burnard & Hargreaves, 2012). Οι κύριοι διδακτικοί στόχοι ως προς τη δημιουργική υλοποίηση του μουσικού βίντεο στηρίζονται στις προτάσεις και τις ιδέες των μαθητών (Powell, 2016). Ο εκπαιδευτικός πέρα από εμψυχωτής των μαθητών, πρέπει να παρέχει βοήθεια και λύσεις τη στιγμή που θα του ζητηθεί, να είναι διακριτικός, οι ερωτήσεις που θα απευθύνει να είναι ανοιχτού τύπου, να επικεντρώνονται σε θέματα που απασχολούν τους μαθητές και να δημιουργεί δραστηριότητες πάνω στο περιεχόμενο του μουσικού βίντεο, οι οποίες θα περιλαμβάνουν ρυθμό, κίνηση, μελωδία, αυτοσχεδιασμό, μίμηση, body percussion, κ.ά. (Κοκκίδου, 2019). Για παράδειγμα, η δημιουργία ενός μουσικού βίντεο με τη χρήση της τεχνολογίας βοηθάει τους μαθητές να φτιάξουν ένα δικό τους τραγούδι, το οποίο θα βασίζεται σε μία δική τους ιστορία ή παραμύθι, γράφοντας δικούς τους στίχους, συνθέτοντας τη μελωδία και όλα τα στοιχεία που χρειάζεται μία ενορχήστρωση ενός κομματιού, προσθέτοντας οργανικά μέρη μέσω των ψηφιακών μουσικών εφαρμογών, όπως τα drums machine, οι βιβλιοθήκες έτοιμων ήχων, μουσικά όργανα σε ψηφιακή μορφή, με αποτέλεσμα να ανακαλύπτουν νέους τρόπους εκτέλεσης και ακρόασης ενός μουσικού τραγουδιού και να μπαίνουν στην διαδικασία να συνθέσουν και να παράγουν μουσική μέσω των smartphones και tablets (Riley, 2013). Τέλος, η χρήση του μουσικού βίντεο στο μάθημα της μουσικής προσφέρει αρκετές δεξιότητες εφόδια στους μαθητές, όπως είναι η συνεργασία, η δημιουργικότητα, η σύνθεση, η ανάπτυξη των μουσικών δεξιοτήτων, η απόκτηση καινούργιων μουσικών εμπειριών, η κριτική σκέψη και η σωστή αξιοποίηση των ψηφιακών μουσικών μέσων.

Β' ΜΕΡΟΣ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

4. Μεθοδολογία

Σκοπός της μελέτης είναι αφενός να αναδειχθεί το μουσικό βίντεο ως ένα διδακτικό εργαλείο στο μάθημα της μουσικής στη Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση που θα απευθύνεται σε μία πολυπολιτισμική τάξη και αφετέρου να διερευνηθεί η αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών στη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Τα ερευνητικά ερωτήματα αποσκοπούν στον τρόπο με τον οποίο αποτυπώνεται η εμπειρία των μαθητών που συμμετέχουν στη δημιουργία ενός πολυπολιτισμικού μουσικού βίντεο, στη σημασία και τη συνεισφορά του μουσικού βίντεο στη διδακτική-μαθησιακή διαδικασία και στον τρόπο που εκλαμβάνεται το τελικό αποτέλεσμα της υλοποίησης του μουσικού βίντεο από τους συμμαθητές και άλλους εκπαιδευτικούς. Προσεγγίζοντας τη βιβλιογραφία και κάνοντας την έρευνα πάνω στη βιβλιογραφία διαπιστώθηκε ένα ερευνητικό κενό, καθώς το μουσικό βίντεο, ενώ έχει μελετηθεί σε περιπτώσεις διάφορες, δεν φαίνεται να έχει διερευνηθεί ακόμα ως εργαλείο πολυπολιτισμικής μουσικής διδασκαλίας και δεν έχει αποτυπωθεί η διδακτική του αξία στον χώρο της πολυπολιτισμικής τάξης.

4.1. Ερευνητική Μεθοδολογία

Στη συγκεκριμένη έρευνα ακολουθήθηκε ποιοτικός σχεδιασμός και συγκεκριμένα σχεδιασμός μεθοδολογίας της μελέτης περίπτωσης, καθώς αποτελεί μία ειδική περίπτωση η οποία αναλύθηκε σε βάθος με συστηματικό και μεθοδικό τρόπο, διαμορφώνοντας τις κατάλληλες ερωτήσεις για τη συλλογή των δεδομένων, προετοιμάζοντας πλάνα μαθημάτων, διερευνώντας τον βαθμό επίτευξης των στόχων, δίνοντας έμφαση στην περιγραφή, ανάλυση και σύνθεση της μελέτης και προσαρμόζοντας την εφαρμογή του προγράμματος στα νέα δεδομένα με σκοπό να σκιαγραφηθούν με τον καλύτερο τρόπο όλες οι πτυχές του προγράμματος (Ίσαρη & Πουρκός, 2015). Σύμφωνα με τους Ίσαρη και Πουρκό (2015), η ποιοτική έρευνα δίνει έμφαση στην εξονυχιστική διερεύνηση και προάγει την ανάλυση των δεδομένων του εκάστοτε θέματος δίνοντας περιεχόμενο και μορφή στην ατομική εμπειρία.

Κατά τη χρήση της ποιοτικής μεθοδολογία ο ερευνητής παρατηρεί και συλλέγει τα δεδομένα έχοντας υπόψη του την ανθρώπινη δραστηριότητα και όχι την έρευνα υπό το πρίσμα του μαθηματικού μοντέλου και της στατιστικής ανάλυσης των δεδομένων. Ο ερευνητής εστιάζει στη βιωματική διάσταση των συμμετεχόντων και προσπαθεί να ανακαλύψει μέσω διάφορων

εργαλείων φαινόμενα για τα οποία δεν έχουμε πολλές πληροφορίες και δεν έχουν περάσει από περαιτέρω ανάλυση (Ισαρη & Πουρκός, 2015). Ειδικότερα, η μελέτη περίπτωσης αποτελεί ένα βασικό εργαλείο ερευνητικής στρατηγικής που επιτρέπει στον ερευνητή να διαμορφώσει το πρόγραμμα με δικούς του κώδικες ανάλυσης και να αντλήσει όλα τα πιθανά αποτελέσματα που θα χρησιμεύσουν για την έρευνά του. Επί της ουσίας, η ερευνητική προσέγγιση της μελέτης βασίστηκε στη μελέτη περίπτωσης, διότι η εφαρμογή της έρευνας έλαβε χώρα σε μία σχολική τάξη με συγκεκριμένο αριθμό μαθητών για την υλοποίηση ενός διαπολιτισμικού μουσικού βίντεο.

4.2. Δειγματοληψία

Η τάξη η οποία επιλέχθηκε για τη συγκεκριμένη μελέτη αποτελεί απόφαση δειγματοληψίας κριτηρίου, ευκολίας και πρόσβασης. Είναι δειγματοληψία κριτηρίου γιατί έπρεπε να πληρούν τα συγκεκριμένα κριτήρια, δηλαδή το σχολείο που επελέγη να διακατέχει όλα τα στοιχεία που εξυπηρετούν την υπό μελέτη φαινόμενο εφαρμογή του προγράμματος, όπως να περιλαμβάνει μία τάξη που να ενσωματώνει μέσα το πολυπολιτισμικό στοιχείο, οι μαθητές να βρίσκονται στην ΣΤ' τάξη Δημοτικού και να υπάρχουν παιδιά από διάφορες χώρες (Ισαρη & Πουρκός, 2015). Επίσης, έγινε δειγματοληψία προσβασιμότητας διότι ήταν ένα σχολείο στο οποίο υπήρχε η δυνατότητα πρόσβασης και βρισκόταν σε κοντινή περιοχή. Ακολουθήθηκε δειγματοληψία ευκολίας επειδή το σχολείο βρίσκεται στο τόπο που διαμένει η ερευνήτρια και έγινε η επιλογή του μέσω κάποιου γνωστού.

4.3. Τρόποι Συλλογής Δεδομένων

Για τη μελέτη αυτή και την ανάλυσή της συλλέχθηκαν δεδομένα από πολλές πηγές, όπως το αναστοχαστικό ερευνητικό ημερολόγιο, στο οποίο συλλέχθηκαν διάφορες αντιδράσεις των μαθητών, αναστοχασμοί και σκέψεις τους ως προς τη διαδικασία του μαθήματος και καταγράφηκε η στάση που διατήρησαν καθ' όλη τη διάρκεια των μαθημάτων. Επιπλέον, έγιναν ηχογραφήσεις των συζητήσεων, αλλά και της ομάδας εστίασης που πραγματοποιήθηκε μετά το πέρας των μαθημάτων. Επιπρόσθετα, οι ηχογραφήσεις προβών των παιδιών προκειμένου να δουν και να ακούσουν τα παιδιά την πρόοδο της σύνθεσης και ενορχήστρωσης της δουλειάς που κατέβαλαν για να ολοκληρωθεί ικανοποιητικά το διαπολιτισμικό μουσικό βίντεο. Τέλος, τα φύλλα εργασίας και τα παιχνίδια αξιολόγησης αποτέλεσαν σημαντικά εργαλεία για τους μαθητές

δίνοντάς τους την ικανοποίηση, τον ενθουσιασμό της εκπαιδευτικής διαδικασίας και τη δυνατότητα αυτοαξιολόγησης ως προς τη διαδικασία υλοποίησης του ερευνητικού προγράμματος.

4.4. Τρόπος Ανάλυσης Δεδομένων

Ακολουθήθηκε ποιοτική θεματική ανάλυση των δεδομένων και συγκεκριμένα η θεματική ανάλυση και τα βήματα που προτείνουν οι Braun και Clarke (2006), είναι τα ακόλουθα: (α) αυτολεξεί μεταγραφή και εξοικείωση με τα δεδομένα, (β) εύρεση πρώτων κωδικών, (γ) εύρεση πρώτων θεμάτων, (δ) επανεξέταση θεμάτων, (ε) καθορισμός ονοματοθεσίας των ευρύτερων κατηγοριών, και (στ) συγγραφή της ανάλυσης και των ευρημάτων. Από την ανάλυση της ομάδας εστίασης προέκυψαν στο σύνολό τους 57 κωδικοί, οι οποίοι στη συνέχεια εντάχθηκαν σε ευρύτερες θεματικές κατηγορίες. Παρακάτω παρατίθεται ένας πίνακας με ένα δείγμα της ανάλυσης των δεδομένων από τη μεταγραφή της ομάδας εστίασης.

4) Αν περιγράψατε το μάθημα σε άλλους και τη συνεργασία που αναπτύξαμε, τι θα τους λέγατε;

	Κωδικοί	Θεματικές Κατηγορίες
Ρούλα: εγώ θα τους έλεγα ότι ήταν κάτι ωραίο/ πέραγε πολύ εύκολα η ώρα, πιο όμορφα./ ήταν και κάτι δημιουργικό/ και πέρα από αυτό ότι η κυρία ήταν πάρα πολύ, πως το λένε αυτό τώρα, κουλ ουσιαστικά/	K4 κάτι ωραίο K25 όμορφη ενασχόληση K26 δημιουργικότητα K27 άνετη και ευχάριστη δασκάλα	Θ1 Μουσική Εμπειρία (K4, K25, K9, K32, K25, K7)
Βούλα: εγώ θα έλεγα ότι συνεργαστήκαμε με μια πολύ καλή/ για να φτιάξουμε ένα δικό μας μουσικό διαπολιτισμικό βίντεο/ και ότι κάναμε κάτι που ας πούμε, εγώ έχω αρκετούς φίλους που δεν το έχουμε ξανακάνει/ και δουλέψουμε όλοι μαζί σαν μια ομάδα/	K28 καλή φοιτήτρια K29 δημιουργία διαπολιτισμικού μουσικού βίντεο K9 νέα εμπειρία K30 ομαδική συνεργασία	Θ4 Διδακτική Προσέγγιση (K26, K27, K28, K30, K31, K34)

4.5. Άδειες και Ηθική/Δεοντολογία

Από τον Αύγουστο του 2021 τέθηκε σε ισχύ μία νέα νομοθεσία του Υπουργείου Παιδείας, στην προσπάθεια να ενδυναμώσουν και να ενισχύσουν την αυτοδυναμία των σχολικών μονάδων. Σύμφωνα με το άρθρο 88, του Ν. 4823/3-8-2021, για τη συγκεκριμένη μελέτη, η διευθύντρια του σχολείου έδωσε την άδεια, και ακολουθήθηκαν όλες οι απαραίτητες ενέργειες ώστε να διασφαλισθεί η ανωνυμία των παιδιών και να προστατευθούν τα προσωπικά τους δεδομένα. Συγκεκριμένα ακολουθήθηκε ψευδωνυμοποίηση και διαφοροποιήθηκαν όλα τα ονόματα των παιδιών στην εργασία. Οι γονείς ενημερώθηκαν προφορικά και με ένα έντυπο συναίνεσης και συγκατάθεσης, στο οποίο υπέγραψαν για να συμμετέχουν τα παιδιά και όλοι οι μαθητές ήταν ενήμερα και έδωσαν προφορικά την συγκατάθεσή τους για να συμμετέχουν στη μελέτη.

4.6. Εγκυρότητα και αξιοπιστία έρευνας

Στις ποιοτικές μελέτες είναι δύσκολο να επιτυγχάνει κανείς, αυτό που ορίζεται στην έρευνα ως αντικειμενικότητα, γιατί τα δεδομένα και ο τρόπος ανάλυσης επηρεάζονται πολύ από το υποκειμενικό στοιχείο. Γι' αυτό και επιδιώχθηκε να ενισχυθεί η αξιοπιστία της μελέτης ακολουθώντας τριγωνοποίηση δεδομένων. Συγκεντρώθηκαν δεδομένα από διαφορετικές πηγές και όχι μόνο μίας, παρέχοντας τη δυνατότητα αξιοποίησης πολλών απαντήσεων ενδυναμώνοντας την αξιοπιστία, την αντικειμενικότητα, την εγκυρότητα και την αντιπροσωπευτικότητα της μελέτης. Από την στιγμή που τα κριτήρια αυτά αποτελέσουν πεδίο στοχασμού και αποτελεσμάτων, τότε δίνεται η δυνατότητα στον ερευνητή να υποστηρίξει τα ερευνώμενα συμπεράσματά του προς γενίκευση. Επιπλέον, για να διασφαλισθεί η αξιοπιστία της έρευνας, όλα τα δεδομένα και οι αναλύσεις ελέγχθηκαν από δεύτερο εξωτερικό αναλυτή-ερευνητή, συγκεκριμένα την επιβλέπουσα καθηγήτρια.

4.7. Περιορισμοί της έρευνας

Επειδή ο χρόνος για τη διεξαγωγή της έρευνας ήταν πολύ περιορισμένος, καθώς έπρεπε να έχει ολοκληρωθεί εντός τριμήνου και επειδή ήταν δύσκολη η μετάβαση σε διαφορετική τοποθεσία, η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο τόπο διαμονής της ερευνήτριας και σε σχολείο στο οποίο είχε πρόσβαση. Ειδικά, το σχολείο ήταν σε κοντινή απόσταση, μπορούσε με ευκολία η ίδια να μετακινηθεί απ' το σπίτι της στη σχολική μονάδα και το επίπεδο των μαθητών βρισκόταν σε υψηλό μορφωτικό επίπεδο. Επίσης, ήταν δύσκολο το να εξασφαλιστεί και μία δεύτερη τάξη για

να γίνει αποτελεσματικά και πρακτικά η εφαρμογή της έρευνας, οπότε έγινε σε ένα μόνο τμήμα που σημαίνει ότι τα αποτελέσματα της έρευνας δεν μπορούν να γενικευθούν. Παρ' όλα αυτά, δίνουν μια τάση και μετουσιάζουν ένα κοινό, καλλιτεχνικό και πολυπολιτισμικό αποτέλεσμα.

5. Ανάλυση Δεδομένων

Είναι σημαντικό σε μια ποιοτική μεθοδολογική έρευνα να στηρίζονται τα κριτήρια ελέγχου ποιότητας σε μία βάση δεδομένων, επιτρέποντας στον ερευνητή να αναλύσει και να μελετήσει τα ερευνητικά ζητήματα με τέτοια εργαλεία συλλογής δεδομένων που τον βοηθούν να καθοδηγήσει την έρευνα του σε ένα πεδίο αποτελεσμάτων. Το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε, κατά κύριο λόγο, για τη καταγραφή και συλλογή των δεδομένων ως προς την μεθοδολογία της έρευνας είναι η ομάδα εστίασης, μέσα από μία ομαδική ημι-δομημένη συνέντευξη των παιδιών για να εκφράσουν την μουσική εμπειρία τους, τη συμμετοχή τους στη δημιουργία του project, το κοινωνικό και πολιτισμικό υπόβραθρό τους, το ατομικό βίωμα και τη κριτική στάση τους. Το περιεχόμενο από την ομάδα εστίασης (focus group), αντλήθηκε από τις απαντήσεις που έδωσαν τα παιδιά, μελετήθηκε από την ερευνήτρια και μέσα από τη διεξαγωγή της θεματικής ανάλυσης προέκυψαν νέα δεδομένα τα οποία θα αναφερθούν παρακάτω μέσα από την αναλυτική περιγραφή των θεματικών κατηγοριών.

5.1. Μουσική Εμπειρία: «Μου άρεσε το τραγούδι το οποίο φτιάξαμε»

Φάνηκε από την ανάλυση της ομάδας εστίασης ότι η συμμετοχή στη διαδικασία δημιουργίας του διαπολιτισμικού μουσικού βίντεο χαρακτηρίστηκε από τα παιδιά ως «κάτι νέο», «κάτι ωραίο», «επιφυλακτική», «αστείο», «αποδοχή», «νέα εμπειρία», «απόλαυση της μουσικής», «πρωτοτυπία στη δημιουργία», «αυτοδημιούργητο από την ομάδα», «απόλαυση της μουσικής», «όμορφη ενασχόληση», «κάτι πρωτόγνωρο», «αποδοχή τίτλου» και «αξία των μουσικών προγραμμάτων». Αναφορικά με τη μουσική εμπειρία, οι μαθητές περιέγραψαν με το δικό τους τρόπο τη δημιουργία του διασκευασμένου διαπολιτισμικού τραγουδιού ως μία δημιουργική εκπαιδευτική διαδικασία στην οποία προάγονται και ενισχύονται οι δεξιότητές τους, διεύρυναν τη μουσικότητα τους, άκουσαν καινούργια μουσική και έπαιξαν μουσική, δοκίμασαν κάτι καινούργιο και εστίασαν στην απόλαυση της καινούργιας μουσικής στα πλαίσια του πειραματισμού και της δημιουργικότητας. Επί της ουσίας, οι μαθητές αφουγκράστηκαν μέσα από τη δημιουργία του τραγουδιού την πρωτοτυπία της σύνθεσης, τα επίπεδα της μουσικής

παραγωγής, ανέπτυξαν στάδια εξερεύνησης και ανακάλυψης διαφορετικών μουσικών πολιτισμών και ανακάλυψαν καινοτόμες ιδέες ως προς την παραλλαγή ενός γνώριμου μουσικού υλικού. Μέσα από τη μουσική εμπειρία, οι μαθητές κατανόησαν τις διαδικασίες παραγωγής ως προς την πρωτοτυπία μουσικής, οδηγώντας τους σε ένα άρτιο αποτέλεσμα μουσικής δημιουργίας, το οποίο τους ευχαρίστησε και τους ικανοποίησε θετικά.

5.2. Μουσική Σύνθεση: «Το φτιάξαμε με δικές μας ιδέες»

Μέσα από την ανάλυση της ομάδας εστίασης καταλαβαίνουμε πως η διαδικασία της μουσικής σύνθεσης αποτέλεσε για τους μαθητές τα ακόλουθα χαρακτηριστικά γνωρίσματα, όπως «εκμάθηση τραγουδιού», «δημιουργία στίχων-τραγουδιού», «επιδοκιμασία στίχων», «αποστήθιση», «νοσηματοδότηση στίχων», «ταυτόσημη μελωδία», «αποκοπή έμπνευσης», «επεξεργασία στίχων», «έλλειψη χρόνου στην επεξεργασία», «δημιουργία διαπολιτισμικού μουσικού βίντεο», «δημιουργία στίχων-τραγουδιού με βάση την ειρήνη», «δημιουργία τίτλου τραγουδιού», «άδεια διασκευής τραγουδιού», «επεξεργασία τραγουδιού μέσω των εφαρμογών», «επεξεργασία ρυθμού», «ένταξη στίχων και μελωδίας», «ανάπτυξη του μουσικού μέρους» και «ενσυναίσθηση ρυθμού και μουσικής».

Όπως διαπιστώνεται από τη συγκεκριμένη θεματική ενότητα, οι μαθητές μέσω της σύλληψης της ουσίας από τη δημιουργική διαδικασία, έμαθαν να μπορούν να εκτιμήσουν και να εμπιστεύονται τη διαίσθησή τους, να δημιουργούν τις δικές τους συνθέσεις, να αποδέχονται τις συνθετικές ικανότητές τους, να αναπτύσσουν κριτικό τρόπο σκέψης στη μουσική, να διευρύνουν τη μουσικότητά τους, να βιώνουν με το δικό τους τρόπο τη μουσική, να επεξεργάζονται τους στίχους και να εξασκούν τη μουσική ανάγνωση, γραφή, ακρόαση και εκτέλεση ενός τραγουδιού. Άλλωστε, η μουσική σύνθεση χαρακτηρίζεται ως μία ολοκληρωμένη διδακτική προσέγγιση της μουσικής μάθησης. Ακόμα, η μουσική σύνθεση επιτρέπει στους μαθητές να εξερευνήσουν άλλους μουσικούς πολιτισμούς μέσω του αυτοσχεδιασμού, της εκτέλεσης διάφορων στυλ μουσικής, διάφορων οργάνων και ρυθμών άλλων χωρών μέσα από ψηφιακά μουσικά προγράμματα και παραλλαγών και αναπτύξουν τη δομή ενός παραλλαγμένου μουσικού έργου.

5.3. Διδακτική Προσέγγιση: «Δουλέψαμε όλοι μαζί σαν μία ομάδα»

Σύμφωνα με την ανάλυση και τη καταγραφή της ομάδας εστίασης παρατηρήθηκε πως οι μαθητές μέσα από την ερμηνεία τους χαρακτήρισαν τη διδακτική προσέγγιση ως «εμπλοκή λίγων μαθητών», «δημιουργικότητα», «άνετη και ευχάριστη δασκάλα», «καλή φοιτήτρια», «ομαδική συνεργασία», «βοήθεια δασκάλου ως προς την εκμάθηση του τραγουδιού», «άψογη συνεργασία», «χρησιμότητα των μουσικών εφαρμογών», «εκμάθηση γραμμάτων και διάφορα είδη μουσικής», «αναζήτηση πληροφοριών», «ανακάλυψη διαφορετικών ρυθμών», «εκμάθηση ρυθμού μέσω των ψηφιακών εφαρμογών» και «ανάπτυξη θετικής διάθεσης». Συγκεκριμένα, όταν η εκπαιδευτική διαδικασία ενισχύεται από την εμπλοκή των μαθητών σε μία δημιουργική δράση στο μάθημα της μουσικής, δίνοντας τη δυνατότητα στα παιδιά να χαλιναγωγήσουν τη σκέψη τους, να διευρύνουν τη φαντασία τους, να εξερευνήσουν τα προσωπικά όρια και τις αντιλήψεις τους και να αποκτήσουν ατομική έκφραση και μουσική αντίληψη.

Επιπλέον, οι μαθητές μέσα από την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία αναπτύσσουν την ενεργητική ακρόαση και τη μουσική σύμπραξη με τους υπόλοιπους συμμαθητές τους. Μπορούν και επικοινωνούν μουσικά, αλληλεπιδρούν μεταξύ τους μέσω της επεξεργασίας του τραγουδιού και τροφοδοτείται η επικοινωνία και η δεκτικότητα σε ποικίλα είδη μουσικής. Στη μουσική εκπαίδευση είναι σημαντικό να δίνονται όλα τα μουσικά φίλτρα που χρειάζονται οι μαθητές για να απολαύσουν στο βέλτιστο βαθμό τη διαδικασία του μαθήματος και να αναπτύξουν το γνωστικό, αισθητικό και συναισθηματικό κομμάτι του χαρακτήρα τους. Επιπρόσθετα, κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του μουσικού βίντεο τα παιδιά δέχτηκαν αρκετή βοήθεια από τη δασκάλα, ανέπτυξαν το ενδιαφέρον τους για δημιουργία, για ανακάλυψη νέων μέσων μουσικής σύνθεσης και παραγωγής όπως είναι τα μουσικά ψηφιακά προγράμματα, καλλιέργησαν τον μουσικό πλουραλισμό τους και έμαθαν να αυτοαξιολογούνται και να προσφέρουν αλληλοβοήθεια μεταξύ τους.

5.4. Κριτική Στάση: «Ήταν ένα τραγούδι που είχε νόημα»

Στα πλαίσια της ανάλυσης και μεταγραφής της ομάδας εστίασης φάνηκε ότι οι μαθητές μέσα από τη διαδικασία δημιουργίας του διαπολιτισμικού μουσικού βίντεο χαρακτήρισαν τη κριτική στάση ως «αποδοχή μελωδίας», «αποδοχή τραγουδιού», «αποδοχή στίχων», «αιτιολόγηση επιλογής τίτλου» και «αυθεντικότητα». Μία εκπαιδευτική διαδικασία, πόσο δε μάλλον όταν πραγματοποιείται μία μουσική δημιουργία στο χώρο του σχολείου, κεντρίζει πολύ το

ενδιαφέρον των μαθητών. Επομένως, μερίδιο ευθύνης του σχολείου και της εκπαιδευτικής κοινότητας είναι να διαμορφώσουν τους μαθητές ως ενεργούς πολίτες και να αναπτύξουν μία ευπρεπή κριτική σκέψη και στάση απέναντι σε κοινωνικά, πολιτικά, οικονομικά και πολιτισμικά ζητήματα. Ειδικότερα, οι μαθητές μέσα από τη δημιουργία του διαπολιτισμικού μουσικού βίντεο δοκίμασαν διάφορες πρακτικές στο μάθημα της μουσικής για να καταλήξουν σε ένα αποτέλεσμα, βάζοντας κάθε φορά νέους στόχους εφόσον δεν έμειναν ικανοποιημένοι με το αποτέλεσμα, πειραματίστηκαν με τα ψηφιακά νέα μουσικά προγράμματα σύνθεσης μουσικής και αποδέχτηκαν πως μία δουλειά μετά από την τελική παρουσίαση περνάει στη κρίση των ακροατών. Ως προς το κομμάτι της συγγραφής των στίχων, τα παιδιά αναγνώρισαν τα λάθη των στίχων που έγραψαν για διαπολιτισμικό μουσικό βίντεο και αποδέχτηκαν στο σύνολο τους στίχους, τη μελωδία και την αρχική ιδέα του τίτλου του τραγουδιού. Σε γενικές γραμμές, η κριτική στάση έχει σημαντική αξία στην μουσική εκπαίδευση και αυτό καθιστά σαφές ότι για να μπορέσει να διατηρηθεί, θα πρέπει οι μαθητές να αλλάξουν ιδεολογία, στερεότυπα και προκαταλήψεις και να αποκτήσουν μια σφαιρική άποψη για όλες τις καταστάσεις.

5.5. Ατομικό Βίωμα: «Πρωτόγνωρο», «Φανταστικό», «Μοναδικό»

Αντιλαμβάνεται κανείς ότι μέσα από το ατομικό βίωμα, όσον αφορά την ομάδα εστίασης, τα παιδιά περιγράφουν τη δημιουργία του project ως «υπαρξιακή και συναισθηματική άποψη», «εκδήλωση ενθουσιασμού» και «ξεχωριστό». Η μάθηση είναι πολύ σημαντική για την εκπαίδευση και τη μορφωτική κατάρτιση ενός ανθρώπου. Έτσι, λοιπόν, φάνηκε πως τα παιδιά κατά τη διάρκεια της δημιουργίας του διαπολιτισμικού μουσικού βίντεο εκδήλωσαν τεράστιο ενδιαφέρον για δημιουργία, προσήλωση, συνεργασία, έμπνευση, εμπιστοσύνη και όρεξη. Είναι χαρακτηριστικά που πλαισιώνουν το μουσικό βίωμα κάθε μαθητή την ώρα της επεξεργασίας και δημιουργίας του μουσικού διαπολιτισμικού βίντεο στο μάθημα της μουσικής. Τα παιδιά έδειξαν τεράστια ευχαρίστηση για την εφαρμογή του μουσικού βίντεο και όταν γίνεται με τέτοια προσήλωση και όρεξη τότε εκδηλώνονται όλα τα συναισθήματά τους μέσα από τη μουσική εμπειρία.

Ως επί το πλείστον, η υλοποίηση αυτή της μουσικής εκπαιδευτικής διαδικασίας συνδέεται με τη εκδήλωση νέων ιδεών και ενθουσιασμού, με τη μοναδικότητα, με τη πρωτοτυπία, προάγει τη δημιουργική σκέψη των μαθητών, απελευθερώνει τη φαντασία, ενισχύει τις μουσικές ικανότητες ως προς τη σύνθεση και καλλιέργεια της δημιουργικότητας. Προκειμένου να

αναπτυχθεί η σχολική τάξη και το επίπεδο της δημιουργικότητας των μαθητών θα πρέπει να ξεφύγουν από συνθήκες ανταγωνισμού και αντιπαλότητας, εξωτερικά κίνητρα και συγκρίσεις, χωρίς έμφαση στη αξιολόγηση, αλλά να υπερισχύει η αποδοχή και ο σεβασμός ανάμεσα στους μαθητές και το εκπαιδευτικό προσωπικό, να καλλιεργηθεί η εμπιστοσύνη και οι ευκαιρίες για πρωτοβουλία και προσωπική έκφραση. Επομένως, έδειξαν τα παιδιά μέσα από αυτή τη δημιουργία του διαπολιτισμικού μουσικού βίντεο εξέφρασαν τα συναισθήματά τους, τις ιδέες τους, ένιωσαν ασφάλεια, ελευθερία και ακολούθησαν βήματα ανάπτυξης και προόδου.

5.6. Κοινωνική Διάσταση: «Ένα τραγούδι που θα αφορά την ειρήνη κι όχι τον πόλεμο»

Όσον αφορά την ανάλυση και τη μελέτη της ομάδας εστίασης διαπιστώθηκε η κοινωνική συνείδηση και διάσταση των μαθητών, περιγράφοντάς την ως «αναφορά στο πόλεμο μεταξύ κρατών», «κοινωνικός προβληματισμός» και «κατάλοιπα πολέμου». Είναι σημαντικό που μέσα από την υλοποίηση και την εφαρμογή του μουσικού προγράμματος που τρέξαμε με τα παιδιά εξέφρασαν την κοινωνική ευσυνειδησία και ανέπτυξαν την προσωπική του στάση και θέση για τέτοιου είδους κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά ζητήματα με αφορμή το ξεκίνημα ενός πόλεμου μεταξύ δύο κρατών. Αυτό δείχνει ότι το επίπεδο των παιδιών διακατέχεται από σωστές αξίες και αντιλήψεις, ηθική, λογική, ανθρωπιά, αποδοχή στερεοτύπων και προκαταλήψεων, αυτοεκτίμηση του ατόμου και ευαισθητοποίηση.

Το μάθημα της μουσικής μπορεί να προσφέρει αρκετά στοιχεία που βοηθούν τους μαθητές να αποκτήσουν ηθική διαπαιδαγώγηση για κοινωνικά ζητήματα, όπως έγινε με τα παιδιά της ΣΤ' τάξης. Ο κοινωνικός προβληματισμός είναι ένα από αυτά τα στοιχεία που προσδιορίζουν το βίωμα της κατάστασης των μαθητών την ώρα της συζήτησης στο μάθημα της μουσικής και αξίζει να σημειωθεί ότι συζήτησαν για έννοιες όπως ο πόλεμος, η ειρήνη, η αλληλεγγύη, κτλ., πράγμα που έδειξε ότι έχουν ευαισθητοποιηθεί και επηρεαστεί αρκετά. Ως εκ τούτου, οι μαθητές μέσα από τη μουσική διδασκαλία-μάθηση ανέπτυξαν τις βασικές ανθρώπινες αξίες, όπως είναι η ευγένεια, η τιμιότητα, η γενναιοδωρία, η ισότητα και ο σεβασμός προς τον συνάνθρωπο είτε της ίδιας χώρας είτε μιας άλλης.

6. Δημιουργία Μουσικού Βίντεο

Είναι γεγονός ότι το μουσικό βίντεο, είτε ως video clip είτε ως αυτόνομο οπτικοακουστικό υλικό, αποτελεί μέρος της καθημερινότητας των ανθρώπων λόγω της ραγδαίας τεχνολογικής

εξέλιξης και μπορεί να αποτελέσει ένα χρήσιμο διδακτικό εργαλείο για τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές. Η αξιοποίηση του μουσικού βίντεο στην εκπαιδευτική διαδικασία συμβάλλει λειτουργικά ως προς τη διερεύνηση της σύγχρονης κουλτούρας και των διαφορετικών πολιτισμών, προσφέρει ποικίλες μουσικές πρακτικές για τη κατανόηση κοινωνικών και πολιτικών ιδεολογιών και λειτουργεί ως ένα ιδανικό μέσο για τη υλοποίηση διαπολιτισμικών δραστηριοτήτων στο μάθημα της μουσικής στη σχολική τάξη. Συγκεκριμένα, το πολυπολιτισμικό μουσικό βίντεο που δημιουργήθηκε από την εκπαιδευτικό σε συνεργασία με τους μαθητές της ΣΤ΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου αποτέλεσε μία διασκευή ενός τραγουδιού, του «Celebration» των «Kool and the Gang», έχοντας σκοπό να προσεγγίσουν οι μαθητές την άποψή τους μέσω της μουσικής για κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα της επικαιρότητας, να εξελίξουν την κριτική τους σκέψη, να ενισχύσουν την καλλιτεχνική δόμηση του χαρακτήρα τους και να ενσωματώσουν τη δική τους μουσική απεικόνιση στους στίχους και τη μελωδία.

Η υλοποίηση του πολυπολιτισμικού μουσικού βίντεο ακολούθησε κάποια στάδια εφαρμογής έτσι ώστε να επιτευχθεί η άρτια απόδοση του διασκευασμένου τραγουδιού και να αφήσει ενδιαφέρουσες εντυπώσεις τόσο στους μαθητές όσο και στους ακροατές. Ξεκινήσαμε με τα παιδιά να δίνουμε ιδέες στο πώς μπορεί να φτιαχτεί η δική μας μελωδία με διαφορετικό τρόπο ενορχήστρωσης και αρμονίας αλλά να πλησιάζει τη πρώτη εκτέλεση και ερμηνεία. Έτσι, θέσανε τα παιδιά τις ιδέες τους και προχωρήσαμε στα δύο επόμενα μαθήματα με την επεξεργασία και συγγραφή των στίχων που θα αποτελούσαν το κύριο μέρος της δημιουργίας του διαπολιτισμικού τραγουδιού, ενσωματώνοντας στιχάκια από τη κάθε χώρα των τεσσάρων μαθητών της τάξης. Στη πορεία, έγινε μία συζήτηση πάνω σε κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα με αφορμή τον πόλεμο που ξεκίνησε μεταξύ των δύο κρατών Ουκρανίας-Ρωσίας και έπεσαν όλες οι απόψεις των παιδιών στο τραπέζι. Αυτή η συζήτηση αποτέλεσε για τα παιδιά μία ελευθερία έκφρασης των συναισθημάτων και απέκτησαν παραπάνω ενδιαφέρον για τη δημιουργία του διαπολιτισμικού τραγουδιού γιατί ενσωμάτωσαν στην ουσία τους δικούς τους στίχους, δηλαδή ένα αποκλειστικά δικό τους συναισθηματικό κομμάτι. Έχοντας κάνει αυτή τη συζήτηση προχωρήσαμε με τη προβολή της πρώτης εκτέλεσης του τραγουδιού για να πάρουν έμπνευση τα παιδιά και ξεκινήσαμε να δουλεύουμε το εισαγωγικό μέρος του τραγουδιού που βασιζόταν στο ρυθμικό μοτίβο με τη χρήση ξύλινων κουταλιών σε ένα μουσικό κανόνα. Στη συνέχεια, δουλέψαμε ξανά το ρυθμικό μοτίβο ώστε να το αποστηθίσουν τα παιδιά και προχωρήσαμε με την επεξεργασία της μελωδίας στα δύο μουσικά ψηφιακά προγράμματα στο

smartphone, το garageband και το soundtrap, ξεκινώντας τμηματικά με κάθε όργανο και επιλέγοντας τα σημεία που θα μπαίνουν στην εκτέλεση του τραγουδιού.

Στα επόμενα μαθήματα, ακολούθησε συνέχιση της επεξεργασίας της μελωδίας στα προγράμματα κυρίως από τους μαθητές, φάνηκε ο ενθουσιασμός τους και η ευχαρίστηση την ώρα που εκτελούσαν το πρόγραμμα και εξέφρασαν τη θετική διάθεση για δημιουργία. Τέλος, πλησιάσαμε προς την ολοκλήρωση της υλοποίησης του διασκευασμένου πολυπολιτισμικού μουσικού βίντεο από τους μαθητές εκτελώντας το τραγούδι μία φορά χωρίς τη μουσική (a capella) από την αρχή μέχρι το τέλος και τη δεύτερη φορά μαζί με τη μουσική, ακούγοντάς την από το πρόγραμμα που τελειοποιήθηκε, συγκεκριμένα το garageband. Για την τελική ολοκλήρωση του μουσικού βίντεο, χρειάστηκε να γίνει ηχογράφηση της κύριας μελωδίας με τις φωνές των παιδιών και να ακολουθήσει συλλογή φωτογραφιών από όλα τα μαθήματα που εκπονήθηκαν, έτσι ώστε να γίνει η τελική επεξεργασία του μουσικού βίντεο στηριζόμενη στο πρόγραμμα canvas video editor και ως προς την επεξεργασία της ηχογράφησης και της σύνθεσης της μελωδίας με τα όργανα, στο μουσικό πρόγραμμα παραγωγής, το reaper. Μετά απ' όλη αυτή την επεξεργασία και τη συλλογή των δεδομένων, το διασκευασμένο πολυπολιτισμικό μουσικό βίντεο με τίτλο «Παγκόσμια Ειρήνη» δημοσιεύθηκε στο ίντερνετ και στην ιστοσελίδα του σχολείου έτσι ώστε να δουν οι ακροατές τη δουλειά των παιδιών, πάντα με τη δική τους συγκατάθεση και των γονέων και παρουσιάστηκε διά ζώσης στο σχολείο στην τελική εκδήλωση αποφοίτησης των μαθητών.

Παρατίθεται το link του μουσικού βίντεο: <https://youtu.be/AthKNv00Aqk>

7. Συζήτηση και Αναστοχασμοί

Μέσα από τη παρούσα μελέτη επιχειρήθηκε να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν στην αρχή. Συγκεκριμένα, αποτυπώθηκε και αναλύθηκε η εμπειρία των μαθητών που συμμετείχαν στη δημιουργία του πολυπολιτισμικού μουσικού βίντεο, καταγράφηκε η σημασία και η συνεισφορά του μουσικού βίντεο στη διδακτική-μαθησιακή διαδικασία και διερευνήθηκε ο τρόπος που εκλαμβάνονται οι μαθητές και άλλοι εκπαιδευτικοί το τελικό αποτέλεσμα της υλοποίησης του μουσικού βίντεο. Όσον αφορά την ίδια την εφαρμογή και υλοποίηση του μουσικού προγράμματος στην εκπαιδευτική διαδικασία, οι μαθητές, όπως ανέφεραν στην ομαδική συζήτηση που πραγματοποιήθηκε μετά το πέρας των μαθημάτων, έδειξαν να

ευαισθητοποιούνται, βίωσαν καινούργιες μουσικές εμπειρίες, απέκτησαν νέες γνώσεις, αποδέχτηκαν τη διαφορετικότητα και φάνηκε ότι ευχαριστήθηκαν με την διαδικασία δημιουργίας του πολυπολιτισμικού μουσικού βίντεο. Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί το γεγονός ότι οι μαθητές μέσα από την υλοποίηση του συγκεκριμένου project είχαν τη δυνατότητα να θίξουν κοινωνικά ζητήματα, να συμμετάσχουν σε συζητήσεις που άγγιζαν έννοιες όπως ο πόλεμος, η ειρήνη, η αλληλεγγύη, η διαφορετικότητα και να μπουν στο κλίμα της συνεργασίας και της ομαδικότητας.

Με βάση τα όσα ειπώθηκαν από το δάσκαλο και τους μαθητές της Στ' τάξης, η εκπαιδευτικός μουσικής και ερευνήτρια την ώρα των μαθημάτων ήταν επικοινωνιακή, βοηθός των παιδιών, μπόρεσε να διαχειριστεί δύσκολες καταστάσεις και δεν υπήρξαν κενά κατά τη ροή του μαθήματος, ήταν κατανοητή και άνετη στο τρόπο που μεταλαμπάδευε τη γνώση στους μαθητές. Αυτό που προκύπτει από τα λεγόμενα των μαθητών είναι ότι με τη καθοδήγηση της εκπαιδευτικού μουσικής και ερευνήτριας, τον κοινό σκοπό και την μεταξύ τους συνεργασία, κατάφεραν να εκφράσουν τα συναισθήματά τους και τις ιδέες τους, να αναπτύξουν τη κριτική σκέψη τους, να εμπνευστούν, να εξερευνήσουν διάφορους μουσικού πολιτισμούς, να πειραματιστούν και να αποκτήσουν ευελιξία σε μία διασκευή και σύνθεση ενός μουσικού βίντεο, με αποτέλεσμα να εξελίξουν μέσα από τη δημιουργία τη μουσική φαντασία τους.

Αυτή η εκπαιδευτική εφαρμογή παρείχε το πεδίο ώστε να διερευνηθεί στην πράξη το κατά πόσο η δημιουργία ενός μουσικού βίντεο μπορεί να εμπνεύσει, να ενώσει και να εξελίξει τις μουσικές γνώσεις, τη σκέψη και τις σχέσεις ανάμεσα στους μαθητές. Εκ του αποτελέσματος φαίνεται ότι το μουσικό βίντεο μπορεί να αποτελέσει ένα ιδανικό διδακτικό εργαλείο στο μάθημα της μουσικής στη Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και να παροτρύνει τους μαθητές σε μία νέα μαθησιακή προσέγγιση μουσική δημιουργίας και σύνθεσης. Για να μπορέσει να δημιουργηθεί με επιτυχία ένα μουσικό βίντεο κατά την εκπαιδευτική διαδικασία είναι καλό οι εκπαιδευτικοί να προάγουν και να ενισχύουν με τα κατάλληλα μέσα τις δημιουργικές δεξιότητες σύνθεσης των μαθητών και να προσφέρουν στους μαθητές τη σύλληψη της ουσίας της διαδικασίας της μουσικής δημιουργίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Abrahams, F. (2007). Critical Pedagogy for Music Education: A Best Practice to Prepare Future Music Educators. *Visions of Research in Music Education*, 7(5), 1-6.
- Abramson, R. M. (1980). Dalcroze-Based Improvisation. *Music Educators Journal*, 66(5), 62-68. <https://doi.org/10.2307/3395778>
- Banks, J. A. (1993). Multicultural Education: Historical Development, Dimensions, and Practice. *Review of Research in Education*, 19, 3-49. <https://doi.org/10.2307/1167339>
- Beckstead, D. (2001). Will Technology Transform Music Education?. *Music Educators Journal*, 87(6), 44-49. <https://doi.org/10.2307/3399692>
- Bradley, D. (2015). The Dynamics of Multiculturalism in Music Matters: A Philosophy of Music Education. *Action, Criticism & Theory for Music Education*, 14(3), 10-26.
- Braun, V., & Clark, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77- 101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Carlos, X. R. (2021). Άτυπη Μάθηση στην Μουσική: Οι Αναδυόμενοι Ρόλοι των Εκπαιδευτικών και των Μαθητών. Στο Στάμου Α. και Κοκκίδου Μ. (επιμ.), *Κριτική Μουσική Εκπαίδευση: Κείμενα Προβληματισμού από τη Διεθνή Κοινότητα. Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση*, 141-148. Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε.
- Carpenter, H. T. (1971). Television and Video Recording in Music Education. *Educational Technology*, 11(8), 15-18.
- Chung, K. S. (2007). Media/Visual Literacy Art Education: Sexism in Hip-Hop Music Videos. *Art Education*, 60(3), 33-38. <https://doi.org/10.2307/27696214>
- Coulby, D., & Zambeta, E. (2005). Globalization and nationalism: post-colonial perspectives (1st ed.). *GLOBALIZATION AND NATIONALISM IN EDUCATION*. London and New York: RoutledgeFalmer Taylor & Francis Group.
- Δανοχρήστου, Μ. (2012). *Διαπολιτισμική μουσική εκπαίδευση και διδακτική: η συμμετοχική συνύπαρξη των αλλοδαπών μαθητών Β/θμιας εκπαίδευσης μέσω της παραδοσιακής μουσικής των χωρών προέλευσης των μαθητών του σχολείου*, (τόμος Α'), [Διδακτορική διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών]. <http://dx.doi.org/10.12681/eadd/28432>
- Διονυσίου, Ζ. (2009). Συμβολή στη Διδακτική της Μουσικής. *Ζητήματα Μουσικής Παιδαγωγικής*, 267-295. Ε.Ε.Μ.Ε.: Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση
- Davis, S. (2013). Informal Learning Processes in an Elementary Music Classroom. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 198, 23-50. <https://doi.org/10.5406/bulcouresmusedu.198.0023>
- Douskalis, P. (2012). The Multiple Layers of Culture and the Multiple Layers of Society. *International Society for Music Education*, 89-99. New York: ISME World Conference on Music Education
- Ζάχος, Θ. Α. (2013). Εθνικισμός, Πολιτική και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στην Ελλάδα της κρίσης. *Νέος Παιδαγωγός*, 1, 45-53.
- Ζάχος, Θ. Α. (2014). Η Αναγκαιότητα της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης. *Νέος Παιδαγωγός*, 3, 148-157.

- Green, L. (2008). Music, Informal Learning and the School: A New Classroom Pedagogy. *The Institute of Education, University of London*. London and New York: Routledge, Taylor & Francis Group. <http://dx.doi.org/10.4324/9781315248523>
- Greher, G. R. (2011). Music Technology Partnerships: A Context for Music Teacher Preparation, *Arts Education Policy Review*, 112(3), 130-136. <http://dx.doi.org/10.1080/10632913.2011.566083>
- Gruenhagen, L. M., & Whitcomb, R. (2014). Improvisational Practices in Elementary General Music Classrooms. *Journal of Research in Music Education*, 61(4), 379-395.
- Gonzo, C. (1993). Multicultural Issues in Music Education. *Music Educators Journal*, 79(6), 49-52. <https://doi.org/10.2307/3398551>
- Θεοδωρίδης, Ν. (2019). Διαπολιτισμική μουσική εκπαίδευση και εκπαιδευτικοί: τάσεις, προβλήματα, προτάσεις. Στο Θ. Ράπτης και Δ. Κόνιαρη (επιμ.), *Μουσική Εκπαίδευση και Κοινωνία: νέες προκλήσεις, νέοι προσανατολισμοί. Πρακτικά 8ου Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε.*, 166-177. Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε.
- Hanlon, H. J., & Dimond, S. (1945). What the Schools Can Do in Intercultural Education. *The English Journal*, 34(1), 32-38. <https://doi.org/10.2307/806996>
- Harrop-Allin, S. (2017). Multimodality and the Multiliteracies Pedagogy: «Design» and «Recruitment» in South African Children's Musical Games. *Journal of Research in Music Education*, 65(1), 25-51.
- Ινδοπούλου, Ν., & Σοφός, Α. (2020). Το μουσικό βίντεο «Απόκληρος1» ως διδακτικό εργαλείο ευαισθητοποίησης στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. *Open Journal of Animation, Film and Interactive Media in Education and Culture [AFIMinEC]*, 1(1). <https://doi.org/10.12681/afimec.24402>
- Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). Εισαγωγή στην Ποιοτική Έρευνα [Κεφάλαιο]. Στο Φ. Ίσαρη και Μ. Πουρκός (επιμ.), *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]*. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις, 1. <http://hdl.handle.net/11419/5818>
- Καρανικόλα, Ζ., & Πίτσου, Χ. (2015). Αποτύπωση των δράσεων του Υπουργείου Παιδείας αναφορικά με την προστασία της πολιτισμικής ετερότητας στον χώρο της Α'βάθμιας κ Β'βάθμιας Εκπαίδευσης. *Μια ποιοτική μελέτη θεματικής ανάλυσης των ετήσιων εκθέσεων του Υπουργείου Παιδείας προς την Εθ. Έρευνα στην Εκπαίδευση, Hellenic Journal of Research in Education*, 4, 128-149. <https://doi.org/10.12681/hjre.8858>
- Κασίδης, Δ., Αποστολίδου, Ε., & Δουφεξή, Θ. (2015). Η ειδική και διαπολιτισμική εκπαίδευση στο φάσμα της συμπεριληπτικής φιλοσοφίας. Στο Γ. Παπαδάτος, Σ. Πολυχρονοπούλου και Α. Μπαστέα (επιμ.), *Λειτουργίες νόησης και λόγου στη συμπεριφορά, στην εκπαίδευση και στην ειδική αγωγή, Πρακτικά 5^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου Επιστημών Εκπαίδευσης*, 2015, 595-605. <http://dx.doi.org/10.12681/edusc.258>
- Κοκκίδου, Μ. (2015). Πρόγραμμα Σπουδών Μουσικής και Πολυπολιτισμικότητα. *Διδακτική της Μουσικής: νέες προκλήσεις, νέοι ορίζοντες*, 157-165. Αθήνα: Fagottobooks-Νίκος Θερμός
- Κοκκίδου, Μ. (2019). *Μουσικό βίντεο: οπτικοακουστική αφήγηση, εργαλεία ανάλυσης, εκπαιδευτικές εφαρμογές*. Αθήνα: Fagotto Books
- Κεσίδου, Α. (2008). Διαπολιτισμική εκπαίδευση: μια εισαγωγή. *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Αγωγή*, 21-36. Θεσσαλονίκη: ΥΠ.Ε.Π.Θ.

- Jarvis, D. H. (2011). *The educational challenge of cultural diversity in the international context*. In C. Govaris and S. Kaldi (eds.), 513-516. Greece: University of Thessaly.
- Jenkins, P. (2011). Formal and Informal Music Educational Practices. *Philosophy of Music Education Review*, 19(2), 179-197. <https://doi.org/10.2979/philmusieducrevi.19.2.179>
- Jewitt, C. (2008). Multimodality and Literacy in School Classrooms. *Review of Research in Education*, 32, 241-267.
- Kang, Y. Y. (2006). Defending Music Theory in a Multicultural Curriculum. *College Music Symposium*, 46, 45-63.
- Karaminas, I. (2009). Σχεδιασμός Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας στο Μάθημα της «Γλώσσας» για τη Β' Τάξη Διαπολιτισμικού Σχολείου. *Intercultural Education: Paideia, Polity, Demoi*. Athens: International Association for Intercultural Education (I.A.I.E.) & Hellenic Migration Policy Institute (I.ME.PO.)
- Kelly, S. N., & Weelden K. V. (2004). Connecting Meaningful Music and Experiences in a Multicultural, Multimusical Classroom. *Music Educators Journal*, 90(3), 35-39. <https://doi.org/10.2307/3399953>
- Kesidou, A. (2019). Preparing Educators and Researchers for Multicultural/Intercultural Education: A Greek Perspective. In W. Veugelers (ed.), *Education for Democratic Intercultural Citizenship*, 15, 148-165. Brill.
- Kim, E. (2013). Music technology-mediated teaching and learning approach for music education: A case study from an elementary school in South Korea. *International Journal of Music Education*, 31(4), 413-427. <https://doi.org/10.1177%2F0255761413493369>
- Konstantinou, C., Burnard, P., & Hargreaves, L. (2012). Technology Use and Primary Music Education: Examining Teacher Thinking And Practice. In D. Rusell-Bowie & E. A. Akuno (eds.), *Practising Music Education: Theory and practice of teaching music inschools and universities*, 94-104. Thessaloniki: International Society of Music Education
- Koopman, C. (1998). Music Education: Aesthetic or «Praxial»? *The Journal of Aesthetic Education*, 32(3), 1-17. <https://doi.org/10.2307/3333302>
- Μάνου, Α. (2014). Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ. *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 13, 277-284. <https://doi.org/10.12681/icw.17960>
- Μυγδάνης, Γ., & Παπαζαχαρίου-Χριστοφόρου, Μ. (2021). Μετασχηματισμός των αντιλήψεων εκπαιδευτικών μουσικής για τις σύγχρονες τεχνολογίες στη μουσική διδασκαλία-μάθηση μέσα από μία επιμορφωτική παρέμβαση στο μοντέλο STEAM. *International Journal of Educational Innovation*, 3(3), 66-77.
- Μπαλτατζής, Δ., & Νταβέλος, Π. (2009). Η σημασία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στο σύγχρονο σχολείο και τα προβλήματά της. *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση – Μετανάστευση-Διαχείριση Συγκρούσεων και Παιδαγωγική της Δημοκρατίας*. Πάτρα: 12^ο Διεθνές Συνέδριο
- Leeuwen, T. V. (2015). Multimodality in Education: Some Directions and Some Questions. *TESOL Quarterly*, 49(3), 582-589.
- Lundquist, B. R. (1987). Transmission of Music Culture in Formal Educational Institutions. *The World of Music*, 29(1), 66-78.

- Madsen, C. K., & Duke, R. A. (1985). Perception of Approval/Disapproval in Music Education. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 85, 119-130.
- Mark, M. (1996). Informal Learning and Adult Music Activities. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, (130), 119-122.
- McClellan, E. R. (2002). Multicultural Teacher Education: Methodology for the Future Instrumental Music Teacher. *Contributions to Music Education*, 29(2), 85-102.
- Παπαδογιάννη-Κουραντή, Μ., & Αναγνωστοπούλου, Χ. (2019). Ακουστοαπτική παρέμβαση στη διδασκαλία της Μουσικής. Στο Θ. Ράπτης & Δ. Κόνιαρη (Επιμ.), *Μουσική Εκπαίδευση και Κοινωνία: νέες προκλήσεις, νέοι προσανατολισμοί. Πρακτικά 8ου Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε.*, 301-309. Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε.
- Παπαζαχαρίου-Χριστοφόρου, Μ. (2016). Μουσική Βουτιά στα Βαθιά: Ενσωματώνοντας άτυπες διαδικασίες μουσικής μάθησης σε σχολική τάξη δημοτικού σχολείου στην Κύπρο. Στο Μ. Κοκκίδου & Ζ. Διονυσίου (Επιμ.), *Μουσικός Γραμματισμός: Τυπικές και Άτυπες Μορφές Μουσικής Διδασκαλίας-Μάθησης (Πρακτικά 7ου Συνεδρίου της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση)*, 361-371. Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε.
- Παναγιωτάκου, Χ., & Παγγέ, Τ. (2011). Η διδακτική της μουσικής με τη χρήση Νέων Τεχνολογιών σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. *Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*, 4, 25-36.
<https://doi.org/10.12681/jret.8702>
- Powell, R. S. (2016). The Influence of Video Reflection on Preservice Music Teachers' Concerns in Peer- and Field-Teaching Settings. *Journal of Research in Music Education*, 63(4), 487-507.
- Ροντογιάννη, Μ. (2011). Μουσική Τεχνολογία και Μουσική Εκπαίδευση: Ιστορική Εξέλιξη και Σύγχρονοι Προβληματισμοί. *Μουσικοπαιδαγωγικά*, 9, 79-95. Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε.
- Regelski, T. A. (1998). The Aristotelian Bases of Praxis for Music and Music Education as Praxis. *Philosophy of Music Education Review*, 6(1), 22-59.
- Riley, P. (2013). Teaching, Learning, and Living with iPads. *Music Educators Journal*, 100(1), 81-86.
- Rogers, A. (2014). Interactions between Informal Learning and Formal/Non-Formal Learning. *The Base of the Iceberg: Informal Learning and Its Impact on Formal and Non-formal Learning*, 59-76.
- Ruthmann, A., & Mantie, R. (2017). Technology in the Music classroom – Navigating through a dense forest: The Case of Greece. *The Oxford Handbook of Technology and Music Education*, 105-109. New York: Oxford University Press
- Σταύρου, Γ. (2006). Απόψεις και στάσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τις επιπτώσεις της εκπαιδευτικής πολιτικής στη διδασκαλία του μαθήματος της Μουσικής στο Δημοτικό Σχολείο. *Μουσικοπαιδαγωγικά*, 3, 31-50.
- Sanchez, J., & Stuckey, M. E. (1999). From Boarding Schools to the Multicultural Classroom: The Intercultural Politics of Education, Assimilation, and American Indians. *Teacher Education Quarterly*, 26(3), 83-96.
- Sanders, P. (1992). Technology in Music Education. *The Musical Times*, 133(1795), 440-441.
<https://doi.org/10.2307/1002363>
- Shevock, D. J. (2015). Satis Coleman-A Spiritual Philosophy for Music Education. *Music Educators Journal*, 102(1), 56-61. <https://doi.org/10.1177%2F0027432115590182>

- Skapski, J. S. (1971). Electronic Video Recording as a New Resource in Music Education. *Journal of Research in Music Education*, 19(4), 408-421. <https://doi.org/10.2307/3344293>
- Teixeira-Euler, C. F., Loureiro, M. A., & Yehia, H. C. (2018). Expressiveness in Music From a Multimodal Perspective. *Music Perception: An Interdisciplinary*, 36(2), 201-216.
- Thwaites, T. (2014). Technology and Music Education in a Digitized, Disembodied, Posthuman World. *Action, Criticism & Theory for Music Education*, 13(2), 30-46.
- Tobias, E. S. (2016). Learning with digital media and technology in hybrid music classrooms. In C. R. Abril & B. M. Gault (Eds.), *Teaching general music: Approaches, issues, and viewpoints*, 112-140. New York: Oxford University Press
- Turpin, D. (1986). Kodály, Dalcroze, Orff, and Suzuki: Application in the Secondary Schools. *Music Educators Journal*, 72(6), 56-59. <https://doi.org/10.2307/3401279>
- Χατζησωτηρίου, Χ., & Ξενοφώντος, Κ. (2014). *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: προκλήσεις, παιδαγωγικές θεωρήσεις και εισηγήσεις*. Καβάλα: Εκδόσεις Σαΐτα
- Volk, T. M. (1993). The History and Development of Multicultural Music Education as Evidenced in the «Music Educators Journal», 1967-1992. *Journal of Research in Music Education*, 41(2), 137-155. <https://doi.org/10.2307/3345404>
- Walker, R. (2000). Multiculturalism and Music Re-Attached to Music Education. *Philosophy of Music Education Review*, 8(1), 31-39.
- Wissner, R. (2020). Make Students Feel Invested: New Pedagogical Methodologies in Music. *College Music Symposium*, 60(1), 1-4.
- Van Til, W., & Denemark, G. W. (1950). Intercultural Education. *Review of Educational Research*, 20(4), 274-286. <https://doi.org/10.2307/1168768>
- Yarbrough, C. (1993). Response II: Multiculturalism; The Use of Technology. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 117, 71-75.
- Yob, I. M. (1995). Religious Music and Multicultural Education. *Philosophy of Music Education Review*, 3(2), 69-82.
- Yu, P. T., Lai, Y. S., Tsai, H. H., & Chang, Y. H. (2010). Using a Multimodal Learning System to Support Music Instruction. *Educational Technology & Society*, 13(3), 151-162.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα Α: Έντυπο Συναίνεσης Γονέων

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Έντυπο συναίνεσης γονέα ή κηδεμόνα για συμμετοχή σε ερευνητική εργασία

Τίτλος Ερευνητικής Εργασίας: «Το μουσικό βίντεο ως μουσικοπαιδαγωγικό εργαλείο στη Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: μια πολυπολιτισμική προσέγγιση»

Επιβλέπουσα/ων Καθηγητής/τρια: κ. Εμμανουήλ Μηνάς και κα Ντούρου Μαρία

Ερευνήτρια: Μαρία Λυδία Καραθανάση (email: marilydakar@hotmail.com, τηλ.: 6973417767)

1. Σκοπός της ερευνητικής εργασίας

Σκοπός της μελέτης είναι η διερεύνηση σχετικά με την αξιοποίηση του μουσικού βίντεο που προσεγγίζεται πολυπολιτισμικά ως διδακτικού εργαλείου στο μάθημα της μουσικής στην ΣΤ' τάξη του Δημοτικού,. Το μουσικό βίντεο μπορεί να ιδωθεί σαν ένα οπτικοακουστικό εργαλείο συλλογής δεδομένων και πληροφοριών με δυνατότητα να χρησιμοποιηθεί στο πρόγραμμα σπουδών των σχολείων. Αποτελεί μία πολιτισμική μορφή επικοινωνίας και ένα αντικείμενο ψυχαγωγίας, μέσα από το οποίο οι μαθητές μπορούν να αναπτύξουν τη κριτική και δημιουργική σκέψη τους, να εκφράσουν προσωπικές καθημερινές εμπειρίες τους, να αποκτήσουν νέες μουσικές ιδέες και εμπειρίες, να διερευνήσουν ζητήματα ταυτότητας και κοινωνικών αξιών, να διερευνήσουν στάσεις, κουλτούρες και διάφορους πολιτισμούς παγκοσμίως και να αποκτήσουν μουσικές δεξιότητες. Επιμέρους στόχοι της παρούσας μελέτης είναι η αποτύπωση της εμπειρίας των μαθητών που θα συμμετέχουν στη δημιουργία ενός μουσικού βίντεο βασισμένου στο πολυπολιτισμικό στοιχείο, η αξιολόγηση της σημασίας και της συνεισφοράς του μουσικού βίντεο στη διδακτική-μαθησιακή διαδικασία και η καταγραφή του πώς εκλαμβάνεται το τελικό αποτέλεσμα της υλοποίησης του μουσικού βίντεο από τους συμμαθητές και άλλους εκπαιδευτικούς.

2. Διαδικασία

Οι συμμετέχοντες μαθητές της ΣΤ' τάξης θα λάβουν μέρος στην δημιουργία ενός μουσικού βίντεο που θα επικεντρωθεί στη σύνθεση και ηχογράφηση ενός διαπολιτισμικού τραγουδιού. Θα πραγματοποιηθούν 5 μαθήματα συνολικά, μία φορά την εβδομάδα, στο μάθημα της μουσικής

στο τμήμα τους. Το μουσικό βίντεο θα μαγνητοσκοπηθεί, το τραγούδι που θα δημιουργήσουν οι μαθητές θα ηχογραφηθεί και το ψηφιακό αρχείο ήχου θα βρίσκεται στην κατοχή της ερευνήτριας/του ερευνητή. Με την ολοκλήρωση του βίντεο, θα πραγματοποιηθεί μία ομαδική συζήτηση με στόχο την αξιολόγηση των μαθημάτων από τους ίδιους τους μαθητές. Αποσπάσματα αυτής της συζήτησης αλλά και από τα μαθήματα που θα γίνουν πιθανόν να χρησιμοποιηθούν στην παρουσίαση της ερευνητικής εργασίας στο πλαίσιο του μαθήματος καθώς και στη διπλωματική εργασία που θα παραδοθεί. Για την μουσικοπαιδαγωγική εφαρμογή και τη δημιουργία του μουσικού βίντεο στην τάξη, θα γίνουν συνολικά 7-8 συναντήσεις στο σχολείο. Ξεκινώντας από ρυθμικές μουσικές δραστηριότητες, οι μαθητές θα δημιουργήσουν το δικό τους ρυθμικό μοτίβο το οποίο θα παίξουν με τη χρήση χάρτινων ποτηριών και θα ηχογραφηθεί ως εισαγωγή στο βίντεο. Θα γράψουν στίχους και στη συνέχεια θα συνθέσουν τη μελωδία του τραγουδιού. Θα χρησιμοποιηθούν δύο ψηφιακές εφαρμογές (garageband και drumsmachine) για να συνοδευτεί το τραγούδι. Τέλος, με ένα πρόγραμμα video editor θα δημιουργήσουν το μουσικό βίντεο του τραγουδιού τους με εικόνες αντικειμένων και χώρων του σχολείου. Στο βίντεο δεν θα αποτυπωθούν καθόλου οι ίδιοι οι μαθητές.

3. Κίνδυνοι και ενοχλήσεις

Δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος που να συνοδεύει τη συμμετοχή των μαθητών στην έρευνα.

4. Προδοκώμενες ωφέλειες

Με την συμμετοχή σας θα βοηθήσετε στην περαιτέρω κατανόηση του φαινομένου υπό μελέτη. Συγκεκριμένα, θα εξεταστούν τα οφέλη της χρήσης του μουσικού βίντεο και κυρίως της τεχνολογίας για μία διαπολιτισμική προσέγγιση της διδασκαλίας-μάθησης στο μάθημα της μουσικής και το πώς μπορούν να βοηθήσουν στην ευαισθητοποίηση των μαθητών στο πολυπολιτισμικό στοιχείο της τάξης.

5. Δημοσίευση δεδομένων-αποτελεσμάτων

Η συμμετοχή του παιδιού σας στην έρευνα συνεπάγεται ότι συμφωνείται με την μελλοντική δημοσίευση των αποτελεσμάτων της, με την προϋπόθεση ότι οι πληροφορίες θα είναι ανώνυμες και δεν θα αποκαλυφθούν τα ονόματα των συμμετεχόντων μαθητών. Τα δεδομένα που θα συγκεντρωθούν θα κωδικοποιηθούν με ψευδώνυμο, ώστε το όνομα του παιδιού σας δε θα φαίνεται πουθενά.

6. Πληροφορίες

Μη διστάσετε να κάνετε ερωτήσεις γύρω από το σκοπό ή την διαδικασία της εργασίας. Αν έχετε οποιαδήποτε αμφιβολία ή ερώτηση ζητήστε διευκρινίσεις.

7. Ελευθερία συναίνεσης

Η συμμετοχή του παιδιού σας στην έρευνα είναι εθελοντική. Είστε ελεύθερος-η να μην συναινέσετε στη συμμετοχή του, και το παιδί σας είναι ελεύθερο να διακόψει τη συμμετοχή του όποτε το επιθυμήσει.

8. Συναίνεση για ηχογράφηση

Ζητείται η συναίνεσή σας για την ηχογράφηση των μαθημάτων και της τελικής ομαδικής συζήτησης.

9. Δήλωση συναίνεσης

Διάβασα το έντυπο αυτό και κατανοώ τις διαδικασίες που θα ακολουθηθούν. Με την υπογραφή μου συναινώ να συμμετάσχει το παιδί μου στην ερευνητική εργασία.

Ημερομηνία: __/__/____

Ονοματεπώνυμο και υπογραφή
γονέα/κηδεμόνα

Ονοματεπώνυμο και υπογραφή
ερευνητή/τριας

Παράρτημα Β: Παρτιτούρες

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΙΡΗΝΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είμαστε όλοι μαζί
Φστίσκι σμε ζάεντνο
Ουαμαν το τσαιτσχι
We are all together

COUPLE

Θέλουμε ειρήνη στη γη
Ίσως να' ναι μια ευχή
Η μέρα να λάμψει από την αρχή
Το χαμόγελο να χαράξει τη ψυχή

ΓΕΦΥΡΑ

Παγκόσμια Ειρήνη!
Είναι μια λέξη που πηγάζει από φως
Παγκόσμια Ειρήνη!
Τα ίχνη του πολέμου να σβήσει εντελώς

REFREN

Είμαστε όλοι μαζί
Φστίσκι σμε ζάεντνο
Ουαμάν το τσαιτσχι
We are all together

COUPLE

Είμαστε όλοι ξεχωριστοί
Με μια γροθιά θα σαρώσουμε την οργή
Η ειρήνη θα κυριαρχεί
Και ο πόλεμος θα σταματήσει να ζει

ΓΕΦΥΡΑ

Παγκόσμια Ειρήνη!
Είναι μια λέξη που πηγάζει από φως
Παγκόσμια Ειρήνη!
Τα ίχνη του πολέμου να σβήσει εντέλως

REFREN

Είμαστε όλοι μαζί
Φτίτσκοι σμε ζάεντνο
Ουαμάν το τσαιτσχι
We are all together

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΙΡΗΝΗ

(διασκευή του "Celebration" των the Kool and the Gang)

ΣΤ' Τάξη του 7ου Δημοτικού Σχολείου Πάτρας

Κλάβες

Πιάνο

Ακουστική Κιθάρα

Ντράμς

5. Φ

Clv.

Pno.

Guit.

D. Set

10

Clv.

Pno.

Guit.

D. Set

16

Clv.

Pno.

Guit.

D. Set

22

Clv.

Pno.

Guit.

D. Set

27

Clv.

Pno.

Guit.

D. Set

Παράρτημα Γ: Σενάριο Μαθημάτων

ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Γνωστικό Αντικείμενο

Πολυπολιτισμική Ομάδα (Δημοτικό)

Εκπαιδευτικό Πρόβλημα

Το σενάριο αποσκοπεί στη δημιουργία ενός διαπολιτισμικού μουσικού βίντεο μέσα από άτυπα πλαίσια διδασκαλίας στο μάθημα της μουσικής, όπως είναι η χρήση νέων τεχνολογικών λογισμικών, οι οποίες μπορούν να δώσουν πολλές προσλαμβάνουσες στους μαθητές και να αποτυπώσουν τη προσωπική τους πολιτισμική πινελιά εν μέσω τη σύγχρονης εξέλιξης της ψηφιακής μουσικής τεχνολογίας.

Γενική Περιγραφή Περιεχόμενου

Διανύουμε μία περίοδο στην οποία κυριαρχεί ο πόλεμος, η διαφορετικότητα, οι κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές κρίσεις μεταξύ των κρατών, χαρακτηριστικά γνωρίσματα της παγκοσμιοποίησης. Λόγω αυτών των αιτιών, η εκπαίδευση αποκτά ένα διαφορετικό πολιτισμικό, εθνοτικό, γλωσσικό και θρησκευτικό προφίλ, δηλαδή στηρίζεται σε ένα πολυπολιτισμικό πρότυπο διδασκαλίας. Έτσι, η διαπολιτισμική μουσική εκπαίδευση διατίθεται να δώσει πληθώρα επιλογών στους μαθητές να γνωρίσουν και να κατανοήσουν άλλους πολιτισμούς και να ξεπεράσουν τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις για κάθε κουλτούρα. Φαίνεται ότι η διδασκαλία-μάθηση που στηρίζεται στη χρήση νέων τεχνολογιών και προάγει το διαπολιτισμικό στοιχείο δείχνει να έχει άρτια αποτελέσματα ως προς τη διατήρηση και διάδοση των μουσικών πολιτισμών. Καθώς, οι μαθητές δείχνουν να είναι εξοικωμένοι με τη χρήση τους, λόγω της ραγδαίας εξέλιξης της τεχνολογίας και της καθημερινής ενασχόλησης με τα ψηφιακά μέσα, γίνονται περισσότερο υπεύθυνοι ως προς τη μάθηση, ελκύεται το ενδιαφέρον τους, ενισχύεται η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και η ενεργητική ακρόαση τους και αξιοποιούνται οι δεξιότητές τους. Η παρούσα έρευνα στηρίζεται στο τραγούδι «Celebration» των Kool and the Gang, το οποίο μας ενσωματώνει σε ένα πνεύμα αναψυχής και γιορτής με τον έντονο ρυθμό, τη μελωδική κίνηση και την αρμονία του, δίνοντας μία ελπίδα για ένα καλύτερο αύριο, χωρίς συγκρούσεις, πολέμους, μίσος και αντιπαλότητες. Στα πλαίσια του μαθήματος, οι εκπαιδευτικοί με τη χρήση των νέων ψηφιακών προγραμμάτων μουσικής τεχνολογίας μπορούν να δημιουργήσουν με τους μαθητές ένα μουσικό βίντεο, στο οποίο θα γίνει επεξεργασία στον ήχο και την εικόνα, καταγραφή παρτιτούρας, διασκευή των στίχων και των ρυθμικών μοτίβων, σύνθεση, εναρμόνιση και μουσικό πειραματισμό.

Διδακτικοί Στόχοι

- Να αυτοσχεδιάσουν και να διασκευάσουν τη μελωδία και το ρυθμό του τραγουδιού

- Να ανταλλάξουν τις ιδέες τους και τους προβληματισμούς τους
- Να αναπτύξουν τη δημιουργικότητα και τη κριτική σκέψη τους
- Να μάθουν τον χειρισμό και τη λειτουργία του προγράμματος ψηφιακής μουσικής τεχνολογίας
- Να καλλιεργήσουν τις δεξιότητές τους στο τομέα της σύνθεσης
- Να επεκτείνουν τις γνώσεις τους στα διάφορα είδη της μουσικής
- Να αναπτύξουν σεβασμό και εκτίμηση για τη μουσική διάφορων λαών

Λέξεις κλειδιά που χαρακτηρίζουν τη θεματική του σεναρίου

- ο πολυτροπικότητα
- ο διαπολιτισμική εκπαίδευση
- ο άτυπη μάθηση
- ο μουσικό βίντεο
- ο μουσικά ψηφιακά μέσα

Υλικοτεχνική υποδομή

Τάμπλετ, projector, υπολογιστής, ηχεία, διαδραστικός πίνακας, ξυλομπογιές ή ξύλινα κουτάλια, μουσικά όργανα τάξης (μαράκες, ταμπουρίνο, claves, ντέφι), κιθάρα, πιάνο, smartphone

Τυπικός χρόνος αλληλεπίδρασης με το εκπαιδευτικό σενάριο σε διδακτικές ώρες για δουλειά εντός σχολείου

5 ώρες

Πνευματικά δικαιώματα ή άλλοι αντίστοιχοι περιορισμοί

Το οπτικοακουστικό υλικό και η διασκευή του συγκεκριμένου τραγουδιού προέρχεται από ιστότοπους οι οποίοι προσφέρουν αναζήτηση υλικού με ανοικτές άδειες.

Εκτιμώμενο επίπεδο δυσκολίας

Μέτριας δυσκολίας

Τύπος Διαδραστικότητας

Ομαδοσυνεργατική και ενεργός μάθηση

Επίπεδο Διαδραστικότητας

Μεσαίο

Προτεινόμενη ηλικιακή ομάδα

10-12

Εκπαιδευτική Βαθμίδα που απευθύνεται το σενάριο

Δημοτικό

ΣΥΝΟΨΗ ΦΑΣΕΩΝ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

1η Φάση: ΚΑΛΩΣΟΡΙΣΜΑ ΚΑΙ ΓΝΩΡΙΜΙΑ

Χρονική Διάρκεια: 70 λεπτά

Χώρος Διεξαγωγής: Σχολική Αίθουσα Διδασκαλίας

Δομικά - Διαδραστικά Στοιχεία:

1. Καλωσόρισμα με τα παιδιά μέσω του τραγουδιού γνωριμίας
2. Ζέσταμα φωνών και σώματος μέσω του τραγουδιού ονομάτων
3. Προβολή και ακρόαση του μουσικού διαπολιτισμικού βίντεο των Kool and the Gang - «Celebration»
4. Συζήτηση και ιδέες για το περιεχόμενο του μουσικού βίντεο, πρώτη ερμηνεία και αυτοσχεδιασμός
5. Διασκευή των στίχων, της αρμονίας, της ενορχήστρωσης και του ρυθμικού μοτίβου του μουσικού βίντεο
6. Εισαγωγή και πρώτη επαφή των παιδιών με τα προγράμματα μουσικής τεχνολογίας (garageband, soundbrenner, soundtrap, bandlab)

2η Φάση: ΕΞΕΡΕΥΝΩΝΤΑΣ ΤΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ

Χρονική Διάρκεια: 70 λεπτά

Χώρος Διεξαγωγής: Σχολική Αίθουσα Διδασκαλίας/Βιβλιοθήκη

Δομικά – Διαδραστικά Στοιχεία:

1. Εισαγωγή με το τραγούδι καλωσορίσματος και συζήτηση για θέματα/ζητήματα κοινωνικά, πολιτικά, πολιτιστικά και κοινωνικά
2. Αυτοσχεδιασμός με body percussion και τα ξύλινα κουτάλια στο βασικό ρυθμικό μοτίβο του διασκευασμένου τραγουδιού «Παγκόσμια Ειρήνη»
3. Συγγραφή και επεξεργασία στίχων από τα παιδιά και σύνθεση στα μουσικά προγράμματα στο smartphone
4. Ανάγνωση και πρώτη εκτέλεση του ενορχηστρωμένου και διασκευασμένου διαπολιτισμικού τραγουδιού με τίτλο «Παγκόσμια Ειρήνη»
5. Μετάφραση των ελληνικών στίχων και ένταξη φράσεων στο τραγούδι από 4 διαφορετικές χώρες
6. Jamming και εκτέλεση του μουσικού μέρους του τραγουδιού στο garageband και το soundtrap
7. Επεξεργασία του εισαγωγικού ρυθμικού μέρους του τραγουδιού με τη χρήση ξύλινων κουταλιών

3η Φάση: TO FINALE ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ

Χρονική Διάρκεια: 70 λεπτά

Χώρος Διεξαγωγής: Σχολική Αίθουσα Διδασκαλίας/Βιβλιοθήκη

Δομικά – Διαδραστικά Στοιχεία:

1. Ζέσταμα φωνής και κίνησης μέσω του τραγουδιού Καλωσορίσματος
2. Ακολουθία ρυθμικής κίνησης με τα claves με το τραγούδι των Ονομάτων
3. Εξάσκηση του ρυθμικού μοτίβου για το εισαγωγικό μέρος του διασκευασμένου τραγουδιού «Παγκόσμια Ειρήνη» με τη χρήση ξύλινων κουταλιών σε μουσικό κανόνα
4. A capella το τραγούδι όλοι μαζί και διαχωρισμός των μερών της παρτιτούρας (Εισαγωγή, Couple, Refren, Γέφυρα και Finale)
5. Συνεχείς επαναλήψεις του τραγουδιού μαζί με τη κιθάρα και μέσω του garageband
6. Συλλογή και επεξεργασία των φωτογραφιών μέσω του smartphone
7. Ηχογράφηση και ερμηνεία του τραγουδιού στην τάξη με κύριους πρωταγωνιστές τα παιδιά
8. Παρουσίαση του διαπολιτισμικού μουσικού βίντεο!!

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Ημερομηνία: 14/3/2022

Τάξη: ΣΤ' Δημοτικού

Σχολική Χρονιά: 2022-2023

Όνομα Δασκάλου: κα Ντόκα Λαμπρινή

Αριθμός Διδακτικών Ωρών: πέντε (5)

1η ΦΑΣΗ: ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΚΑΙ ΚΑΛΩΣΟΡΙΣΜΑ

Χρονική Διάρκεια: 70 λεπτά

Χώρος Διεξαγωγής: Σχολική Αίθουσα Διδασκαλίας

Στόχοι: Γνωριμία με τα παιδιά, απόκτηση οικειότητας και ελευθερίας των παιδιών μέσω των τραγουδιών Καλωσορίσματος και Ονομάτων, ανάλυση της δημιουργίας του project και ποιος ο σκοπός της έρευνάς μου

- Γνωσιολογικός Στόχος: Λίγα λόγια για τη επεξεργασία και τη δημιουργία του μουσικού διαπολιτισμικού μουσικού βίντεο
- Συναισθηματικός Στόχος: Γνωριμία μέσω του τραγουδιού Καλωσορίσματος και των Ονομάτων για αναγνώριση της διαφορετικότητας και έκφραση της μουσικής αισθητικής των παιδιών
- Ψυχοκινητικός Στόχος: Σχολικά αντικείμενα, ξύλινα κουτάλια και όργανα τάξης για τη δημιουργία του ρυθμικού μοτίβου που ενσωματώνεται στην ενορχήστρωση του μουσικού βίντεο

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Καλωσορίζω τους μαθητές μέσω του τραγουδιού γνωριμίας το οποίο δείχνει την έναρξη του μαθήματος και θέλει να αποτυπώσει την έκφραση των συναισθημάτων και τη φαντασία των παιδιών. Ακολουθεί ένα τραγούδι το οποίο με τη συνοδεία της κιθάρας και των κρουστών μουσικών οργάνων της τάξης δίνει την ευκαιρία στους μαθητές να επικοινωνήσουν μουσικά με το διπλανό τους, να συνεργαστούν και να πουν μέσα στο ρυθμό τα ονόματά τους. Πιο αναλυτικά, καθόμαστε σε ένα κύκλο, ο ένας δίπλα στον άλλο και ξεκινάει πρώτος αυτός που κρατάει στο χέρι του το ντέφι ή την μαράκα. Έτσι κρατώντας στο χέρι του το όργανο μας δίνει τον ρυθμό και τον τόνο, τον οποίο τον παίζω στη κιθάρα, και πάνω στον ρυθμό ξεκινάμε να τραγουδάμε μία μουσική φράση, η οποία λέει: «Πες το όνομα σου μέσα στο ρυθμό, φτιάξε ένα τραγούδι όπως το κάνω το κάνω κι εγώ». Μόλις ολοκληρωθεί τραγουδιστά η μουσική αυτή

φράση, αυτός που κρατάει στο χέρι του το ντέφι ή τη μαράκα λέει συλλαβιστά το όνομα του, παίζοντας 4 χτύπους με το οργανάκι σε κάθε συλλαβή του ονόματος του, στο ίδιο tempo.

Παίρνει σειρά η προβολή του μουσικού διαπολιτισμικού βίντεο με το τραγούδι των Kool and the Gang – «Celebration», έτσι ώστε να πάρουν μία γεύση τα παιδιά για το τι θα ακολουθήσει στο δικό μας project και να πάρουν ιδέες που θα μας βοηθήσουν για τη πλαισίωση του διαπολιτισμικού μας μουσικού βίντεο. Μετά τη προβολή και την ακρόαση του μουσικού βίντεο τους εξηγώ τον τρόπο που θα δημιουργήσουμε το δικό μας μουσικό βίντεο, το περιεχόμενό του, τη μουσική δομή, τις μουσικές εφαρμογές που θα χρησιμοποιήσουμε και τη δημιουργία των δικών μας στίχων. Θα ερμηνεύσουμε με τη συνοδεία της κιθάρας για πρώτη φορά το τραγούδι ερμηνεύοντας τους δικούς μας στίχους και διασκευάζοντας τη κύρια μελωδική γραμμή του τραγουδιού. Θα φτιάξουμε ένα δικό μας ρυθμικό μοτίβο για το εισαγωγικό μέρος και το finale του μουσικού βίντεο με τη χρήση των ξύλινων κουταλιών. Θα αυτοσχεδιάσουμε ρυθμικά και μελωδικά πάνω στο βασικό τραγούδι «Celebration» μέσω της εφαρμογής garageband, την οποία θα χρησιμοποιήσουμε για την επεξεργασία του μουσικού μέρους του μουσικού βίντεο και θα βρούμε τα όργανα που θα πλαισιώσουν το μουσικό μέρος.

ΔΙΚΗ ΜΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

- Πέτυχα στο βέλτιστο βαθμό τους στόχους που έφτιαξα
- Διατήρησα την ενεργητική ακρόαση και τη προσήλωση των παιδιών
- Υπήρχε επικοινωνία και άψογη συνεργασία με τα παιδιά
- Υπήρξαν δυσκολίες ως προς τη διαχείριση έντονων αντιδράσεων τη ώρα του μαθήματος
- Φάνηκε η αποδοχή του διαπολιτισμικού στοιχείου
- Ήμουν σαφής, κατανοητή και αρκετά βοηθητική σε ότι με χρειάστηκαν

2η ΦΑΣΗ: ΕΞΕΡΕΥΝΩΝΤΑΣ ΤΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ

Χρονική Διάρκεια: 70 λεπτά

Χώρος Διεξαγωγής: Σχολική Αίθουσα Διδασκαλίας/ Βιβλιοθήκη

Στόχοι:

- Γνωσιολογικός στόχος: Επεξεργασία και κατανόηση των στίχων, διασκευή της μελωδίας και της αρμονίας του τραγουδιού, ακρόαση και ερμηνεία του διασκευασμένου τραγουδιού
- Συναισθηματικός στόχος: Επικοινωνία και γνωριμία με τα παιδιά μέσω του τραγουδιού Καλωσορίσματος, έκφραση της μουσικής αισθητικής και εμπειρίας των μαθητών μέσω της διασκευής του διαπολιτισμικού τραγουδιού
- Ψυχοκινητικός στόχος: Όργανα τάξης, ξύλινα κουτάλια για το εισαγωγικό ρυθμικό μοτίβο, body percussion για τον αυτοσχεδιασμό και χρήση μουσικών εφαρμογών στο

smartphone που βοηθούν την καλύτερη εξάσκηση και κατανόηση του διαπολιτισμικού τραγουδιού

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Αρχίζουμε το μάθημα με το τραγούδι έναρξης που έχουμε φτιάξει με τα παιδιά προκειμένου να νιώσουν άνετα, να ζεσταθούν οι φωνές τους και να ξεκινήσει ομάδα, στο οποίο παίζω κιθάρα για να συνοδέψω τα παιδιά τονικά και τα αφήνω να αυτοσχεδιάσουν με ένα δικό τους ρυθμικό μοτίβο με body percussion πάνω στο βασικό ρυθμό. Έπειτα, πριν ξεκινήσουμε να δουλεύουμε το τραγούδι, εισάγουμε κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά και πολιτιστικά θέματα που έχουν να κάνουν σχέση με το περιεχόμενο των στίχων του τραγουδιού και στηρίζονται στη παγκοσμιοποίηση, στη διατήρηση των ήθη και εθίμων κάθε χώρας, στη παγκόσμια κουλτούρα, αλλά αναφέρουμε έννοιες όπως ο πόλεμος, η ειρήνη, η αλληλεγγύη, η συμπόνια, η αγάπη που σχετίζονται κατά κύριο λόγο σε γεγονότα της εποχής μας.

Στη πορεία του μαθήματος, κάνουμε επανάληψη το εισαγωγικό μέρος και το κλείσιμο του τραγουδιού που θα ενσωματωθεί στο διαπολιτισμικό μουσικό μας βίντεο, στο οποίο παίζουν τα παιδιά ένα ρυθμικό μοτίβο σε μέτρο 4/4 με τη χρήση των ξύλινων κουταλιών σε ιμικόκλιο και ακολουθούν έναν μουσικό κανόνα. Μετά την εκτέλεση του ρυθμικού μοτίβου, επεξεργαζόμαστε τους στίχους που έγραψαν τα παιδιά ως αναφορά τη Παγκόσμια Ειρήνη, που θα είναι ο τίτλος του διασκευασμένου τραγουδιού και δίνουμε ιδέες για περαιτέρω αλλαγές-διορθώσεις, έτσι ώστε να έχει ομοιοκαταληξία, να στηρίζεται σωστά νοηματικά και να υπάρχει κορύφωση. Κάνουμε μία περιγραφή στα παιδιά για τη χρήση και τις δυνατότητες που έχουν τα μουσικά προγράμματα επεξεργασίας ήχου και εικόνας, τα οποία θα χρησιμοποιήσουμε για την υλοποίηση του μουσικού βίντεο και αρχίζουμε να επεξεργαζόμαστε το μουσικό μέρος στο garageband και το soundtrap βάζοντας τις συγχορδίες στην ακουστική κιθάρα, το ρυθμικό μοτίβο στη ντραμς και τη μελωδία στο πιάνο.

Μόλις ολοκληρωθεί η επεξεργασία στα μουσικά προγράμματα, μεταφράζουμε τη βασική φράση «Είμαστε όλοι μαζί» του τραγουδιού στις 3 γλώσσες της καταγωγής των τριών μαθητών και τις εντάσσουμε στο refren, επαναλαμβάνοντάς την 4 φορές και προχωράμε στην φωνητική εκτέλεση του τραγουδιού, έτσι ώστε να το μάθουμε καλά και να το αποστηθίσουν τα παιδιά τους στίχους. Για το κλείσιμο του μαθήματος, αφήνουμε το ρυθμικό μοτίβο για συνεχείς επαναλήψεις διότι αποτελεί το δυσκολότερο μέρος του κομματιού και πρέπει τα παιδιά να το εκτελούν όσο το δυνατόν καλύτερα.

ΔΙΚΗ ΜΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

- Απέκτησα καλύτερη επικοινωνία με τα παιδιά
- Κράτησα καθ'όλη τη διάρκεια του μαθήματος την ενεργητική ακρόαση των παιδιών
- Πέτυχα στο βέλτιστο βαθμό τους στόχους που έβαλα
- Δεν υπήρχε κάποια δυσκολία αυτή τη φορά ως προς την αντιμετώπιση αντιδράσεων
- Φάνηκε περισσότερο το ενδιαφέρον και η προσήλωσή τους για το μουσικό βίντεο

- Ήμουν αρκετά κατανοητή και στοχευμένη

3η Φάση: TO FINALE ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ

Χρονική Διάρκεια: 70 λεπτά

Χώρος Διεξαγωγής: Σχολική Αίθουδα Διδασκαλίας/ Βιβλιοθήκη

Στόχοι:

- Γνωσιολογικός στόχος: Μουσική εκτέλεση και ερμηνεία του διαπολιτισμικού τραγουδιού, αποστήθιση στίχων και δημιουργία του μουσικού βίντεο
- Συναισθηματικός στόχος: Έκφραση της μουσικής εμπειρίας των παιδιών μέσα από τη δημιουργία του διαπολιτισμικού μουσικού βίντεο, αναδιαμόρφωση των μουσικών ερεθισμάτων των μαθητών, απόκτηση νέων δυνατοτήτων μέσα από τη χρήση μουσικών προγραμμάτων, δέσιμο και συνεργασία των παιδιών
- Ψυχοκινητικός στόχος: Body percussion και εκτέλεση του ρυθμικού μοτίβου με χρήση ξύλινων κουταλιών για το εισαγωγικό μέρος και το finale του διαπολιτισμικού τραγουδιού, χρήση των κρουστών της τάξης και κινησιολογία για τη συμβολή των στίχων στο μουσικό διαπολιτισμικό βίντεο

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Ξεκινάει το μάθημα με το τραγούδι καλωσορίσματος για να ζεσταθεί η φωνή μας, να ομαδοποιηθούμε μεταξύ μας και να αποκτήσουμε ένα πνεύμα συνεργασίας και συλλογικότητας. Μετά ακολουθεί το τραγούδι των ονομάτων με τη χρήση των claves και των μουσικών αυγών, για να δώσει έκφραση στα παιδιά και ρυθμική κίνηση, σημαντικό εργαλείο για την εκτέλεση του διαπολιτισμικού τραγουδιού «Παγκόσμια Ειρήνη».

Στη πορεία, θα γίνει επανάληψη και εξάσκηση του βασικού ρυθμικού μοτίβου με τη χρήση των ξύλινων κουταλιών σε μουσικό κανόνα που πλαισιώνει το εισαγωγικό μέρος και το φινάλε του διαπολιτισμικού μουσικού βίντεο μαζί με τις κινήσεις. Μετά, θα ακολουθήσει μουσική ερμηνεία όλου του τραγουδιού για να δούμε τι έχουν αποστηθίσει τα παιδιά, κατα πόσο έχουν δουλέψει στο σπίτι και ποια σημεία τους έχουν μείνει περισσότερο. Ακόμα, θα κάνουμε αρκετές επαναλήψεις όλα τα μέρη χρησιμοποιώντας τη παρτιτούρα για να μπορούμε να συμβαδίζουμε όλοι μαζί και να παρακολουθούμε τη πορεία της μελωδίας. Έπειτα, θα αφήσουμε τις παρτιτούρες και θα επιχειρήσουμε μία φορά a capella φωνητική εκτέλεση του τραγουδιού για να δούμε αν τα παιδιά μπορούν να συγκρατήσουν τον τόνο και τον ρυθμό χωρίς το άκουσμα της μουσικής από την αρχή μέχρι το τέλος. Θα γίνουν αρκετές επαναλήψεις και περάσματα του τραγουδιού με τη συνοδεία της μουσικής από το garageband μέχρι να το αποστηθίσουν στο βέλτιστο βαθμό και να το κάνουν δικό τους.

Στη συνέχεια, μόλις πετύχουμε τη τελειότητα με το τραγούδι θα συλλέξουμε φωτογραφίες από το χώρο του σχολείου και των παιδιών μέσα από τη τάξη που συμβολίζουν λέξεις και φράσεις

από το τραγούδι, όπως είναι η ειρήνη, η αγάπη, η ένωση, η αλληλεγγύη, κ.τ.λ., έτσι ώστε να τις εντάξουμε σε μορφή κολλάζ στο μουσικό διαπολιτισμικό μας βίντεο. Τέλος, μένει να το ηχογραφήσουμε με τα παιδιά στη αίθουσα διδασκαλίας και να επεξεργαστούμε τελευταίες λεπτομέρειες που θα απομείνουν για τη τελική μορφοποίηση του μουσικού βίντεο. Εν κατακλείδι, έφτασε η ώρα της προβολής και παρουσίασης του διαπολιτισμικού μουσικού βίντεο που δημιουργήσαμε με τα παιδιά, με τίτλο «Παγκόσμια Ειρήνη».

ΔΙΚΗ ΜΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

- Πέτυχα με τον καλύτερο τρόπο τους στόχους που έθεσα
- Κατάφερα να συνεργαστώ άψογα με τα παιδιά και να αλληλεπιδράσουν μεταξύ τους
- Οι μαθητές εξέφρασαν τις εντυπώσεις τους και τις δυσκολίες ως προς τη δημιουργία του project αναφορικά με το μάθημά μου
- Έδειξαν τεράστιο ενδιαφέρον για τη δημιουργία του μουσικού βίντεο
- Ήμουν σαφής, κατανοητή, αποδοτική και βοηθητική όπου με χρειάστηκαν
- Είχα το κατάλληλο και επιθυμητό αποτέλεσμα

Παράρτημα Δ: Μεταγραφή Ομάδων Εστίασης

ΜΕΤΑΓΡΑΦΗ ΟΜΑΔΑΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ

Μήτσος: Ήταν κάτι νέο που κάναμε/ και δεν χρειάστηκε να πιεστούμε πολύ/, εεε για να μάθουμε το τραγούδι και όλη τη μουσική/
Ρούλα: Για να λέω και την αλήθεια, εγώ στην αρχή δεν το είδα με πολύ καλό μάτι αυτό/, αλλά όμως τώρα μου αρέσει/
Βασιλίνα: Ήτανε κάτι πολύ ωραίο/, είχε πλάκα/ και εμένα συγκεκριμένα μου άρεσε πάρα πολύ/ γιατί φτιάξαμε και μόνοι μας τους στίχους, οπότε ήταν δικό μας το τραγούδι/
Βούλα: Ήταν κάτι διαφορετικό/, δεν το έχω ξανακάνει/, μου άρεσε πολύ μπορώ να πω/, εεμ και οι στίχοι ήταν πολύ ωραίοι/ μιας και που τους φτιάξαμε μόνοι μας/ και είπαμε να τους μάθουμε απ' έξω/ και η μελωδία ήταν πολύ ωραία/
Ρούλα: Περισσότερο απ' όλα, μα όλα, μου άρεσε που το τραγούδι το οποίο φτιάξαμε δεν ήταν με συγκεκριμένο ρυθμό/, αλλά όμως το φτιάξαμε από δικές μας ιδέες/
Γιώργης: Εμένα μου άρεσε που βάλαμε δικού μας στίχους/, συγκεκριμένα κάποια κορίτσια/ και είχε πολύ ωραία μελωδία/ παρ' ότι έχουμε την ίδια μελωδία με το τραγούδι που παίρνουμε/, αλλά τους στίχους τους κάναμε δικούς μας. Αυτό./

